

Ernest Hemingway

Snegovi Kilimandžara i
druge priče

ERNEST HEMINGVEJ

SNEGOVI
KILIMANDŽARA
I DRUGE PRIČE

Naslov originala:

Ernest Hemingway

The Snows of Kilimanjaro and Other Stories

(collection of short stories by Hemingway, published in 1961)

Izbor

MARKO NEDIĆ

Prevela sa engleskog

VERA ILIĆ

MMXVIII

BEOGRAD, 2000.

SNEGOVI KILIMANDŽARA

Kilimandžaro je snegom pokrivena planina, visoka 19.710 stopa, i kažu da je to najviša planina u Africi. Njen zapadni vrh Masai nazivaju „Ngaje Ngai“ — Božja kuća. Uz sam zapadni vrh nalazi se sasušena i smrznuta lešina jednog leoparda. Niko nije razjasnio šta je leopard tražio na toj visini.

„Čudnovato je da ovo ne boli“, reče on. „Tako se i zna kad počinje.“

„Je li odista tako?“

„Potpuno. Ali ipak mi je strašno krivo zbog tog zadaha. Mora da ti smeta.“

„Nemoj! Molim te, nemoj!“

„Pogledaj ih“, reče on. „Da li ih to tako privlači ovaj prizor ili ovaj zadah?“

Poljska postelja na kojoj je čovek ležao bila je u širokom hladu jedne mimoze, i kad je bacio pogled izvan te senke na bleštavu ravnici tamo su bestidno čučale tri ptičurine, dok je nebom kružilo još dvanaestak njih, bacajući u letu senke koje su brzo promicale.

„Tu su od onog dana kada se kamion slomio“, reče on. „Danas je prvi put da su neke od njih sletele na zemlju. U prvo vreme veoma sam pažljivo posmatrao kako lete, u slučaju da mi jednom zatreba da ih opišem u nekoj priči. Sada je to smešno.“

„Molim te, nemoj tako“, reče ona.

„Ja samo pričam“, reče on. „Mnogo mi je lakše kad pričam. Ali ne želim da ti dosađujem.“

„Ti znaš da mi ne dosađuješ“, reče ona. „Samo sam postala veoma nervozna jer nisam u stanju ništa da učinim. Mislim da bi trebalo da sebi olakšamo ovu situaciju, koliko god možemo, dok dođe avion.“

„Ili dok avion ne dođe.“

„Molim te, reci mi šta mogu da uradim. Mora da postoji nešto što bih ja mogla da uradim.“

„Možeš da mi odsečeš nogu i to bi moglo da zaustavi ovo, mada ja u to sumnjam. Ili, možeš da me ubiješ. Ti si sada dobar strelac. Ja sam te naučio

da gađaš, je li tako?“ „Molim te, ne govori tako. Zar ne bih mogla da ti nešto čitam?“

„Da čitaš, a šta?“

„Šta bilo iz one torbe sa knjigama što još nismo čitali.“

„Ne mogu to da slušam“, reče on. „Najlakše je pričati. Svađamo se i tako vreme prolazi.“

„Ja se ne svađam. Ja nikada ne želim da se svađam. Hajde da se više ne svađamo. Ma kako bili nervozni. Možda će se oni danas vratiti drugim kolima. Možda će avion doći.“ „Ne želim da se krećem“, reče čovek. „Sada nema smisla kretati se, sem da tebi bude lakše.“

„To je kukavički.“

„Zar ne možeš pustiti čoveka da na miru umre ne nazivajući ga pogrđnim imenima? Šta koristi da me grdiš?“ „Ti nećeš umreti.“

„Nemoj biti luda. Ja već sada umirem. Pitaj onu kopilad.“ Ona baci pogled tamo gde su ogromne odvratne ptičurine sedele, golih glava uvučenih u razbarušeno perje. I četvrta ptičurina slete i brzo potrča, a onda lagano odgega do ostalih.

„Ima njih oko svakog logora. Čovek ih nikad i ne primeti. Ti nećeš umreti ako sam ne digneš ruke od sebe.“

„Gde li si to pročitala? Ti si takva jedna prokleta luda.“

„Mogao bi da misliš na nekog drugog.“

„Zaboga“, reče on, „pa to je i bio moj zanat.“

Zatim je neko vreme ležao mirno i kroz vazduh koji je treperio od užarene ravnice posmatrao ivicu čestara. Tu je bilo nekoliko antilopa koje su prema žutoj pozadini izgledale sićušne i bele, a još dalje spazio je čopor zebri, belih na zelenoj pozadini čestara. Bio je to prijatan logor pod velikim drvećem, uz breg, sa dobrom vodom, a u blizini nalazilo se gotovo presahlo jezerce gde su pustinjски tetrebovi sletali izjutra.

„Zar ne bi voleo da ti čitam?“ upita ona. Sedela je na platnenoj stolici pored njegovog poljskog kreveta. „Evo, počinje povetarac.“

„Ne, hvala.“

„Možda će kamion doći.“

„Ni najmanje mi nije stalo do tog kamiona.“

„Meni jeste.“

„Tebi je i još kako stalo do mnogih stvari o kojima ja ne vodim računa.“

„Ne baš tako mnogo, Hari.“

„Kako bi bilo da popijemo nešto?“

„Smatra se da ti to škodi. Kod Bleka stoji da treba izbegavati svaku upotrebu alkohola. Ne bi trebalo da piješ.“

„Molo!“ povika on.

„Da, bvana!“^[1] „Donesi viski i sodu!“

„Da, bvana!“

„Ne bi trebalo“, reče ona. „Ja sam na to mislila kad sam pomenula da ne dižeš ruke od sebe. Tamo stoji da to za tebe nije dobro. Ja znam da će ti to škoditi.“

„Ne“, reče on. „Činiće mi dobro.“

Dakle, tako, sada je svršeno, pomisli on. I tako, sada više nikada neće imati prilike da to završi. Na taj se način dakle to završilo, u prepiranju oko pića. Otkako je na desnoj nozi počela gangrena nije imao bolova, a sa bolovima nestao je i strah, i sada je jedino osećao veliku zamorenost i gnev što je to kraj. A za ovo, ovo što je sada dolazilo, vrlo je malo imao ljubopitstva. Godinama ga je to progonilo, ali sada samo po sebi nije ništa značilo. Čudnovato je kako to postaje lako kad je čovek dovoljno umoran.

Sada, on nikada neće napisati one stvari koje je čuvao da napiše tek onda kad ih bude dovoljno poznao da bi ih napisao dobro. E pa, bar neće imati da pretrpi neuspeh pokušavajući da ih napiše. Možda ih nikada ne bi mogao napisati pa je zato odlagao i odugovlačio da započne. A eto, on to sada nikada neće znati.

„Želela bih da nikada nismo ni došli ovamo“, reče žena. Gledala ga je držeći čašu i grizući usnu. „Nikada ti se ovako nešto ne bi desilo u Parizu. Uvek si govorio da voliš Pariz. Mi smo mogli da ostanemo u Parizu ili da odemo bilo kud. Ja bih pošla ma kuda. Rekla sam da bih išla svuda kud ti želiš. Ako si želeo da loviš, mogli smo otići u Mađarsku da lovimo i da nam tamo bude prijatno.“

„Taj tvoj prokleti novac“, reče on.

„To nije lepo“, reče ona. „Uvek je bio tvoj koliko i moj. Ja sam sve ostavila i išla s tobom kud god si ti želeo i radila sam sve što si ti hteo. Ali želela bih da nikada nismo došli ovamo.“

„Govorila si da to voliš.“

„I volela sam dok si ti bio zdrav. Ali sada to mrzim. Ne razumem zašto je moralo ovo da se desi sa tvojom nogom. Šta smo učinili da nas ovo snađe?“

„Mislim da sam ja zaboravio da stavim jod na ovo kad sam se prvi put ogrebao. A onda, uopšte nisam obratio pažnju na to, jer mi se nikada nije dešavalo da se inficiram. A onda kasnije, kada se dalo na zlo, verovatno sam pogrešio i upotrebio slab rastvor karbola kad je nestalo drugih antiseptičnih sredstava i to je paralisalo male krvne sudove i gangrena je počela.“ On je pogleda: „Šta još?“

„Nisam na to mislila.“

„Da smo uzeli pod najam jednog dobrog mehaničara umesto ovog novopečenog Kikuju šofera, on bi vodio računa o ulju i nikada nam ne bi pregoreli ležaji na kamionu.“

„Nisam na to mislila.“

„Da nisi ostavila ono tvoje društvo, ono tvoje prokleta otmeno društvo iz Old Bestberija, Saratoge, Palm Biča i uzela mene...“

„Pa ja sam te volela. To nije lepo od tebe. Ja te i sada volim. Uvek ću te voleti. Zar me ti ne voliš?“

„Ne“, reče čovek. „Mislim da te ne volim. Nikada te nisam ni voleo,“

„Hari, šta to govoriš? Ti si izgubio glavu.“

„Ne. Ja uopšte i nemam glave da bih je mogao izgubiti.“

„Nemoj to da piješ“, reče ona. „Dragi, molim te, nemoj to da piješ. Moramo da uradimo sve što možemo.“

„Ti to radi“, reče on. , Ja sam umoran.“

Sada je u mislima video železničku stanicu u Karagaču: stajao je tu sa svojom putnom torbom i farovi simplon orijenta presećali su tamu, a on je napuštao Trakiju posle odstupanja. To je bila jedna od onih stvari koje je čuvao da napiše, a i ono kada je doručkujući ujutru i gledajući kroz prozor posmatrao sneg na planinama u Bugarskoj i kada je sekretarica Nanzenove misije zapitala onog starca da li je to sneg, a starac je pogledao sneg i kazao: Ne, to nije sneg. Suviše je rano za sneg. A sekretarica je ponavljala drugim devojkama: Nije, kao što vidite. Nije sneg. I onda sve govore: To nije sneg, prevarile smo se. Ali to je ipak bio sneg i on ih je poslao u sneg kada je vršio razmenu stanovništva. I to je bio sneg po kome su se oni potucali dok nisu pomrli te zime.

I to je bio sneg isto tako koji je cele božićne nedelje padao one godine gore u Gauertalu, one godine kada su živeli u drvosećinoj kući sa velikom četvrtastom kaljevom peći koja je zauzimala pola sobe, i spavali na dušecima napunjenim bukovim lišćem, onda kada je došao onaj begunac, nogu iskrvavljenih po snegu.

Rekao je da ga policija u stopu prati i oni su mu dali vunene čarape i zadržavali žandarme razgovarajući, sve dok sneg nije zavejao tragove.

U Šruncu, na sam Božić, sneg je bio toliko bleštav da su čoveka oči bolele kad bi pogledao iz Weinstube^[2] i video svakoga ko se iz crkve vraćao kući. Tu su se oni peli duž reke, idući drumom uglačanim od saonica i požutelim od mokraće i duž strmih brežuljaka pod četinarima, sa teškim smučkama na ramenima, i tu su priredili onu veliku trku niz Glečer iznad Madlenerhaus, a sneg je bio Gladak kao Glazura na kolačima i lak kao prah i on se sećao bešumnog brzog spusta kad čovek leti dole kao ptica,

Bili su tada u snežnoj mećavi nedelju dana vezani za Madlenerhaus i igrali su karte, u dimu, pri svetlosti fenjera, a uložili su se sve više povećavali ukoliko je Herr Lent više gubio. Najzad je izgubio sve. Sve, novac Skischule^[3], zaradu za celu sezonu, a onda i svoju gotovinu, Izašao mu je pred oči onako dugonos kako uzima karte, a zatim otvara „sans voir“. Tada su se stalno kockali. Kad nije bilo snega kockalo se, a kad ga je bilo i suviše, opet se kockalo. Mislio je na sve ono vreme u svome životu koje je proveo kockajući se.

Ali o tome nikad nije napisao nijedan redak kao ni o onom hladnom, vedrom prvom danu Božića kada su se sa druge strane ravnice videle planine preko kojih je Gardner preleteo iznad fronta da bi bombardovao voz kojim su austrijski oficiri odlazili na odsustvo, mitraljirajući ih dok su se raspršili i bežali. Sećao se kako je Gardner kasnije došao u vojničku kantinu i počeo da priča o tome. I kako se sve utišalo i kako mu je onda neko rekao: „Ti prokleti krvoločni kopilane!“

To su bili oni isti Austrijanci koje su oni tada ubijali i sa kojima se kasnije smučao. Ne, nisu bili isti. Hans, sa kojim se cele te godine smučao, služio je kao Kaiserjäger i, kada su zajedno išli u lov na zečeve u malu dolinu iznad strugare, pričali su o borbi na Pasubiju i o napadu na Pertšku i Asalone, a on nikada nije ni reč o tome napisao. Kao ni o Monte Kornu, ni o Cuete Komumu, ni o Arsiedu.

Koliko je zima proveo u Foralbergu i u Arlbergu? Četiri zime; a onda se setio onog čoveka koji je prodavao lisicu kada su ulazili u Bludenc, setio se onog doba kada je kupovao poklone, ONOG ukusa koštica od trešanja koji ima dobar Kirsch,^[4] brzog spusta po pršiću koji je napadao po ledenoj kori dok se pevalo „Hej! Hoj! reče Roli!“ i dok se jurilo naniže poslednjim delom staze ka strmoj padini, vozeći pravo, a onda u tri zaokreta prelazilo voćnjak i izlazilo iz njega preko jarka i izbijalo na zaleđeni drum iza krčme. Onda bi popustili vezove, zbacili smučke i prislonili ih uz drveni zid krčme, dok je kroz prozor navirala

svetlost lampe, a unutra u dimljivoj toploti koja miriše na mlado vino, sviralo se na harmonici.

„Gde smo odsedali u Parizu?“ zapita on ženu, koja je sedela pored njega na platnenoj stolici, sada, u Africi.

„Kod Krijona. Ti to znaš.“

„Otkud ja to znam.“

„Pa tamo smo mi uvek odsedali.“

„Ne. Nismo uvek.“

„Tamo i u Paviljonu Anri-Katr u Sen Žermenu. Govorio si mi da voliš to mesto.“

„Ljubav je đubrište“, reče Hari. „A ja sam petao koji se na njega penje da kukuriče.“

„Ako već moraš otići“, reče ona, „je li neophodno potrebno da uništiš baš sve što ostavljaš za sobom? Zar moraš da ubijaš i svoga konja i svoju ženu, i spališ svoje sedlo i oklop?“

„Da“, reče on. „Tvoj prokleti novac bio je moj oklop. Moje koplje i moj oklop.“

„Nemoj.“

„Dobro. Prestaću s tim. Ja ne želim da te vređam.“ „Sada je malo kasno.“

„E pa, dobro. Onda ću te i dalje vređati. To je zanimljivije. Jedino što sam zaista voleo da radim s tobom, sada ne mogu da radim.“

„Ne, to nije istina. Voleo si da radiš mnogo štošta i ja sam radila sve što si ti hteo.“

„Oh, zaboga, prestani s tim hvalisanjem, hoćeš li?“

On je pogleda i vide da plače.

„Slušaj“, reče. „Misliš li da meni pričinjava zadovoljstvo da ovo radim? Ne znam zašto to činim. Čovek pokušava da ubije da bi sebe održao u životu, mislim. Sasvim sam bio dobro kad smo počeli da razgovaramo. Nisam hteo da ovo započnem, a evo sada sam sasvim poludeo i svirep sam prema tebi koliko samo mogu da budem. Ne obraćaj pažnju, draga, na ovo što ja govorim. Ja te zaista volim. Ti znaš da te volim. Nijednu nisam voleo tako kao što tebe volim.“

Pribegao je uobičajenoj laži od koje je živeo.

„Ti si mi tako drag.“

„Ti kučko jedna“, reče on. „Ti, kučko bogata. To je poezija. Sada sam pun poezije. Truleži i poezije. Trule poezije.“ „Prestani, Hari! Zašto sada moraš da se pretvoriš u đavola?“

„Ne volim ništa da ostavim“, reče čovek. „Ne volim da nešto ostane za mnom.“

* * *

Sada je bilo veče i on je malo odspavao. Sunce je zašlo iza brega i preko cele ravnice poglela je senka, a sitna divljač pasla je uz sam logor; životinje su brzo spuštale glave i mahale repovima i posmatrao ih je kako se sada drže podalje od čestara. One ptičurine nisu više čekale na zemlji. Sve su glomazno čučale na jednom drvetu. Bilo ih je još više. Njegov momak sedeo je pored postelje.

„Memsahib^[5] je otišla u lov“, reče momak. „Želi li bvana što?“

„Ništa.“

Ona je otišla da ulovi malo mesa i, znajući kako on voli da posmatra divljač, otišla je podalje da ne bi uznemirila ovaj mali deo ravnice koji on može da vidi. Uvek je bila promišljena, pomisli on. U svemu što je znala, ili o čemu je čitala, ili ikada čula.

Nije bila njena krivica što je s njim bilo već svršeno kad je njoj došao. Kako jedna žena može znati da čovek ne misli ništa od onog što govori; da govori samo iz navike i radi udobnosti? Otkako više nije mislio ono što je govorio, njegove laži su imale više uspeha kod žena nego kada im je govorio istinu.

A stvar i nije toliko bila u laganju koliko u tome što nije bilo nikakve istine da kaže. Proživeo je on svoj život i svršio ga, a onda je nastavio da živi ponovo, sa drugim ljudima i sa više novca, na najboljim starim mestima i na ponekim novim.

Izbegavao si da misliš i sve je bilo čudesno. Imao si dobre živce i tako nisi otišao do đavola, kao što je to bio slučaj sa većinom drugih, i zauzimao si stav kao da nimalo ne mariš za posao koji si radio, sada kada više nisi mogao da ga radiš. Ali, u sebi, govorio si da ćeš pisati o tim ljudima; o tim velikim bogatašima; da ti, u stvari, ne pripadaš njima, već si uhoda u njihovoj zemlji; da ćeš otići iz nje i o njoj pisati, i jednom će se desiti da to opisuje neko ko zna o čemu piše. Ali on to nikada neće uraditi jer mu je svaki dan nepisanja, udobnosti, življenja životom koji je prezirao, otupljivao sposobnost i slabio

volju za rad, tako da najzad više uopšte nije ni radio. Ljudi koje je sada poznao osećali su se mnogo prijatnije kad nije radio. U Africi je bio najsrećniji u srećno doba svoga života i zato je sada i došao ovamo da počne iznova. Proveli su ovaj safari sa veoma malo udobnosti. Nije se oskudevalo, ali nije bilo ni raskoši i on je verovao da će na taj način opet uspeti da se vrati u svoju staru formu. Da će na neki način moći da skine salo sa duše kao što rvač odlazi u planine da radi i vežba da bi ga otopio iz svoga tela.

Njoj se to dopadalo. Govorila je da to voli. Volela je sve što je uzbudljivo, što donosi promenu sredine, gde ima novih ljudi i gde je prijatno. A on je imao iluziju da mu se vraća snaga i volja za rad. Sada, ako je ovo kraj, a znao je da jeste, ne treba da se ponaša kao zmija koja samu sebe ujeda zato što joj je kičma prebijena. To nije bila krivica ove žene. Da nije bila ona, bila bi neka druga. Ako je živio od laži, trebalo bi da pokuša s njom i da umre. On ču pucanj iza brega.

Vrlo je dobro gađala ta dobra, ta bogata kučka, taj nežni čuvar i uništitelj njegovog talenta. Besmislica. Sam je on uništio svoj talenat. Zašto bi krivio tu ženu koja ga je tako dobro pazila? On je razorio svoj talenat time što ga nije koristio, time što je izneverio samoga sebe i ono što je verovao, time što se tako mnogo opijao da je otupio oštricu svoga zapažanja, lenjošću i nemarnošću i snobizmom, gordošću i predrasudama, i na ovaj i na onaj način. Šta to beše? Katalog starih knjiga? Uzgred budi rečeno, kakav je bio njegov talenat? Bio je to stvarno talenat, ali umesto da ga koristi on je njime trgovao. Nikada nije bilo ono što je uradio, već uvek što je mogao da uradi. I on je izabrao da živi ne od pera ili olovke, već od nečeg drugog. A bilo je isto tako čudno, zar ne, i to da je svaki put kad bi se zaljubio u neku ženu, ta žena imala više novca od one pre nje? Ali kada više nije bio zaljubljen, kada je samo lagao, kao sada ovu ženu, koja je imala više novca no sve ostale, koja je imala sav novac koji postoji, koja je imala muža i decu, koja je imala ljubavnike i razočarala se u njima i koja ga je mnogo volela kao pisca, kao čoveka, kao druga i kao posed kojim se ponosila, bilo je čudnovato da joj je on, kada je više nije voleo i kada je lagao, bio u stanju da više pruži za njen novac nego onda kada ju je zaista voleo.

Svi mi moramo da budemo stvoreni za ono što radimo, pomislio je. Talenat jednog čoveka leži u onome od čega živi. Prodavao je svoju vitalnost u ovom ili onom obliku celog svog života, a kad se u to ne unosi i suviše osećanja, tada se za novac dobija mnogo veća vrednost. Došao je do toga zaključka, ali ni to nikada neće napisati. Ne, neće on to napisati iako bi o tome još kako vredelo pisati.

Ona je sada nailazila i preko čistine išla ka logoru. Na sebi je imala čakšire

za jahanje i nosila je pušku. Dva momka su išla za njom uprtivši jednu antilopu. Još uvek lepo izgleda kao žena, pomisli on, i ima zgodno telo. Imala je mnogo talenta i razumevanja za postelju, nije bila lepa, ali mu se dopadalo njeno lice, veoma je mnogo čitala, volela je da jaše i da lovi i, svakako preterano je pila. Muž joj je umro dok je ona bila srazmerno mlada žena i za neko vreme bila se posvetila svojoj već odrasloj deci, imala ih je dvoje, kojoj ona nije ni bila potrebna i samo im je smetala kad je bila sa njima; posvetila se svojoj ergeli, knjigama i bocama. Volela je da čita pre večere i, dok bi čitala, pila je viski sa sodom. Do večere bila je već prilično pijana i posle boce vina uz večeru bila je obično dovoljno pijana da može da spava.

To je bilo pre ljubavnika. Kada je počela da uzima ljubavnike nije toliko mnogo pila jer joj nije bilo potrebno da se opija da bi spavala. Ali ljubavnici su joj bili dosadni. Bila je udata za čoveka koji joj nikada nije bio dosada, a ti ljudi su joj bili veoma dosadni.

Tada je jedno od njena dva deteta poginulo u avionskoj nesreći i kad je to preživela nije više želela ljubavnike i, pošto piće nije više bilo za nju sredstvo za ublažavanje bola, morala je da započne jedan novi život. Odjednom ju je obuzeo strah od samoće. Ali želela je uza se nekoga koga bi poštovala.

Počelo je veoma jednostavno. Dopadalo joj se ono što je on pisao i uvek mu je zavidela na životu koji je vodio. Mislila je da on radi tačno ono što želi. Koraci kojima ga je osvojila i način na koji se najzad zaljubila u njega bili su sastavni deo planskog građenja tog novog života, a on je raskrčmio ono što je preostalo od njegovog starog života.

On je to prodao radi obezbeđenja, a tako isto i radi udobnosti — to se nije moglo poreći — i radi čega još? On to nije znao. Bila je, isto tako i đavolski privlačna žena. Voleo je da bude u postelji sa njom kao i sa ma kojom drugom, čak i radije sa njom jer je ona bila bogatija, jer je bila vrlo prijatna i puna pažnje i jer nikada nije pravila scene. A sada se taj život, koji je ona ponovo izgradila, približavao kraju zato što nije stavio jod kad se pre dve nedelje ogrebao po kolenu na neki trn dok su se probijali pokušavajući da snime stado antilopa kako stoji uzdignutih glava i pažljivo gleda, njušeci vazduh i naćulivši uši, da bi na prvi šušanj jurnulo u čestar. I zaista su i jurnule pre no što su oni uspeli da ih snime.

A sada, ona je nailazila.

Ležeći na postelji on okrete glavu ka njoj. „Zdravo“, reče on.

„Ubila sam jednu antilopu, mužjaka“, reče mu ona. „Imaćeš dobru čorbu od njega i reći ću da naprave krompir pire sa mesom iz konzerve. Kako se osećaš?“

„Mnogo bolje.“

„Zar to nije divno? Ja sam mislila da će ti možda biti bolje. Spavao si kada sam otišla.“

„Dobro sam spavao. Jesi li daleko išla?“

„Ne. Samo sam zašla iza brega. Tako sam lepo pogodila tu antilopu.“

„Ti sjajno gađaš, zaista.“

„Volim to. Volim Afriku. Ako s tobom bude sve dobro, onda će mi ovo biti najlepší provod u životu koji sam ikada imala. Ti i ne znaš kako je to divno ići s tobom u lov. Zavolela sam ovaj kraj.“

„I ja ga volim.“

„Dragi, ne znaš kako je divno što vidim da se bolje osećaš. Nisam mogla da podnesem kad si se onako osećao. Nećeš se više onako prema meni ponašati, je li? Obećavaš li mi?“

„Neću“, reče on. „Ne sećam se šta sam govorio.“

„Ti ne želiš da me unesrećiš, zar ne? Ja sam samo jedna sredovečna žena koja te voli i želi da čini ono što ti činiš. Već sam dva-tri puta bila uništena. Ti nećeš da me uništiš još jednom, je li?“

„Voleo bih da te uništím nekoliko puta u postelji“, reče on.

„Da. To je dobro uništavanje. Mi smo i stvorene za takvo uništavanje. Avion će sutra biti ovde.“

„Otkud znaš?“

„Sigurna sam. Mora da dođe. Momci su spremili drva i travu da zapale vatre. Danas sam opet sišla i razgledala to mesto. Ima dovoljno prostora da se avion spusti, a spremili smo vatre na obadve strane.“

„Na osnovu čega misliš da će doći sutra?“

„Uverena sam da će doći. Zadocnio je. A onda, u gradu, izlećiće ti nogu, a onda ćemo opet imati nekoliko dobrih uništavanja, bez onakvih užasnih reči.“

„Hoćemo li da popijemo nešto? Sunce je zašlo.“

„Misliš da treba da piješ?“

„Popiću jednu.“

„Popićemo zajedno. Molo, letti dui whiskey-soda!“ viknu ona.

„Bilo bi bolje da navučesh čizme, zbog komaraca“, reče joj on.

„Prvo da se okupam...“

Smrkavalo se dok su pili i baš pre no što je mrak potpuno pao, tako da više nije bilo dovoljno vidno za gađanje, jedna hijena pređe čistinu i izađe iza brega.

„Ta mrcina skita ovuda svake noći“, reče čovek. „Svake noći, već dve nedelje.“

„To je ta što noću zavija. Meni to ne smeta, ali su to ipak odvratne životinje.“

Dok su zajedno pili, on sada više nije osećao nikakve bolove, sem nelagodnosti što leži stalno u istom položaju i, dok su momci palili vatru i senke poigravale po šatorima, on je osećao kako se opet podaje tom prijatnom životu. Ona je zaista bila vrlo dobra prema njemu. On je to popodne bio svirep i nepravičan. Ona je jedna divna žena, zaista je sjajna. I baš u tome trenutku sinu mu kroz svest da će umreti.

Ta je misao odjednom naletela na njega; ne kao bujica vode ili nalet vetra, već kao iznenadno nadiranje smrdljive praznine, a čudno je bilo to što se ona hijena nečujno šunjala njenom ivicom.

„Šta ti je, Hari?“ upita ga ona.

„Ništa“, reče on. „Bolje bi bilo da pređeš na drugu stranu. Uz vetar.“

„Je li Molo promenio zavoj?“

„Jeste. Baš sada stavljam burovu vodu.“

„Kako se osećaš?“

„Malo mi se muti u glavi.“

„Idem da se okupam“, reče ona. „Odmah ću doći. Hoću da večeram s tobom, a onda ćemo uneti postelju.“

Tako, reče on sam sebi, dobro smo učinili što smo prestali da se svađamo. Nikada se nije mnogo svađao sa ovom ženom, dok se sa ženama koje je voleo toliko mnogo svađao da su uvek te svađe nagrizale i naposljetku ubijale ono što su imali zajedničko. Voleo je suviše mnogo, zahtevao je suviše, i sve je to istrošio.

Mislio je o tome kako je bio sam u Carigradu, onda kada se posvađao u Parizu pre no što je otišao. Tu je sve vreme terevenčio sa bludnicama, a onda, kada je to prošlo, on nije uspeo da ubije svoju usamljenost već je, naprotiv, samo pogoršao, napisao je njoj jedno pismo, onoj prvoj, onoj koja Ga je napustila, u kome joj je rekao kako to nikada nije bio u stanju da ubije u sebi... kako je, kad mu se jednom učinilo da ju je spazio pred Ridžensom, osetio

klonulost i prazninu u sebi i kako je jednom išao za nekom ženom, niz Boulevard, koja je po nečemu podsećala na nju, strahujući da se uveri da to nije ona, strahujući da će izgubiti to osećanje. Kako je svaka sa kojom je spavao samo učinila da još više oseti kako mu ona nedostaje. Kako ono što je ona učinila nimalo nije važno pošto on zna da ne može da se izleči od ljubavi prema njoj. Napisao je to pismo u Klubu, potpuno trezan, i poslao ga u Njujork, moleći je da mu piše na službenu adresu u Pariz. To je izgledalo sigurno. I te noći, zato što mu je ona toliko nedostajala da je u sebi osećao mučnu bolnu prazninu, odlutao je do Taksima, pozvao jednu devojkicu i odveo je na večeru. Posle je otišao sa njom u neki lokal da igra, ona je veoma slabo igrala i ostavio ju je zbog jedne vatrene jermenske devojkice, koja se trbuhom toliko pripijala uz njega da ga je to skoro peklo. Posle tuče, oteo ju je od nekog engleskog artiljerijskog podoficira. Taj artiljerac ga je izazvao napolje i tukli su se u mraku na kaldrmi, nasred ulice. Udario ga je dva puta snažio, sa strane u vilicu i kad ovaj nije pao, znao je da će doći do ozbiljne borbe. Artiljerac ga je udario u trbuh, a zatim pored oka. On je ponovo zamahnuo levom i svom snagom udario; artiljerac se bacio na njega, šćepao ga za kaput i odvalio mu rukav, a on ga je dva puta lupio iza uva i onda tresnuo desnom i odgurnuo. Kada se artiljerac srušio i pao pravo na glavu, on je pobjegao sa devojkicom jer su čuli da nailazi vojna policija. Uleteli su u jedan taksi i vozili se duž Bosfora do Rimili Hisa i naokolo, a onda natrag u svežu noć u u postelju, a ona je bila prezrela kao što je i izgledala, ali glatka, somotasta kao ružina latica, sočna i slatka, glatkog trbuha, krupnih grudi i pozadi joj nije trebalo jastuče; ostavio ju je pre no što se probudila, a izgledala je prilično podbula u prvom svitanju i on se pojavio u Pera Palasu s modricom na oku i kaputom preko ruke jer mu je jedan rukav nedostajao.

Te iste noći krenuo je za Anadoliju, i prisećao se kako je kasnije na tom putovanju celoga dana jahao kroz polja zasađena makom, koji su gajili radi opijuma, i kako se na kraju čudno osećao od njega, i kako su sva odstojanja izgleda bila pogrešno izračunata na onom mestu gde su vršili napad sa novoprispelim Konstantinovim oficirima, koji nisu znali ništa pod milim bogom, a artiljerija je pucala u trupe i britanski posmatrač plakao kao dete.

Toga dana je prvi put video mrtve ljude u belim baletskim suknjicama i opancima s posuvrnutim vrhovima i kićankama na njima. Turci su uporno i u gomilama nadirali i video je kako ljudi u suknjicama beže i oficiri pucaju u njih, a onda i sami beže; i on i britanski posmatrač bežali su isto tako sve dok ga pluća nisu zbolela i dok nije u ustima osetio ukus bakarnog novca, i onda su se zaustavili iza nekih stena, a Turci su još više nadirali u gomilama. Kasnije,

video je stvari koje nikada nije mogao ni zamisliti, a još kasnije video je i mnogo gore. I tako, kada se ovoga puta vratio u Pariz nije mogao o tome da govori i nije podnosio da mu to neko pominje. A u kafani, kad je prolazio tuda, sedeo je onaj američki pesnik sa gomilom tanjirića pred sobom i glupim izrazom na svome krompirastom licu, razgovarajući o dadaizmu sa jednim Rumunom koji je rekao da se zove Tristan Cara, i koji je uvek nosio monokl i imao glavobolju; i, kada se vratio u stan sa svojom ženom koju je sada opet. voleo, kad su sve svađe i sve ludosti prošle, zadovoljan što je kod kuće, poslali su mu iz kancelarije poštu u stan. I tako jednoga jutra stiže na poslužavniku odgovor na ono pismo koje je on napisao, i kad je spazio rukopis sav je pretrnuo i pokušao da to pismo gurne pod druga. Ali njegova žena reče: „ Od koga je to pismo, dragi?“ i to je bio kraj toga početka.

Sećao se dobrih dana sa svima njima, i svađa. Uvek su birale najlepša mesta za svađe. A zašto su se uvek morale svađali kada se on najprijetnije osećao? Nikada o tome nije pisao jer, pre svega, nije nikoga hteo da povredi, a zatim, izgledalo mu je da i bez toga ima dovoljno o čemu da piše. Ali uvek je mislio da će konačno pisati i o tome. Bilo je tako mnogo stvari za pisanje. Video je kako se svet menja; ne samo događaji; mada ih je video dosta, i posmatrao je ljude, ali je zapažao i onu tananiju promenu i sećao se kakvi su ti ljudi bili u različitim vremenima. On je učestvovao u svemu tome i sve je to posmatrao i njegova je dužnost bila da o tome piše; ali eto, sada više nikada neće moći pisati.

„Kako se osećaš?“ upita ona. Sada je izašla iz šatora, posle kupanja.

„Dobro.“

„Da li bi sada mogao da jedeš?“ Iza nje on spazi Mola sa stolom na rasklapanje i drugog momka sa posuđem.

„Želim da pišem“, reče on.

„Trebalo bi da pojedješ malo čorbe da bi održao snagu.“

„Ja ću noćas umreti“, reče on. „Nije potrebno da održavam snagu.“

„Nemoj biti melodramatičan, Hari, molim te“, reče ona.

„Zašto ne pomiriš malo? Sada sam već truo dopola butine. Zašto, do đavola, da izigravam ludu sa tom čorbom? Molo, donesi viski i sodu!“

„Molim te, pojedji čorbu“, reče ona blago.

„Dobro.“

Čorba je bila suviše vrela. Morao je da je drži u šolji dok se nije dovoljno

ohladila, a onda je nagnuo i na dušak popio.

„Ti si divna žena“, reče on. „Ne obraćaj pažnju na mene.“

Ona ga pogleda onim svojim tako dobro poznatim, milim licem sa fotografija u listovima *Spur i Town* i *Country*, samo malo manje lepim od pića, samo malo manje lepim od čulnih uživanja, ali u listovima *Town* i *Country* nisu nikada bile pokazane te lepe grudi i ta bedra i te male ruke što tako nežno miluju po leđima i, dok ju je gledao i spazio njen dobro poznati umiljati osmejak, on oseti kako smrt ponovo nailazi. Ovoga puta nije naletela. Došla je kao dašak vetra od kojeg sveća zatreperi i plamen sune uvis.

„Kasnije mogu da iznesu mrežu za ležanje i okače je o drvo i podstaknu vatru. Ja noćas neću u šator. Ne vredi premeštati se. Noć je vedra. Neće biti kiše.“

Tako se dakle umire, u nečujnom šaputanju. E pa, više neće biti svađanja. To je mogao da obeća. Ovo jedino iskustvo, koje još nikada nije imao, neće sada pokvariti. A možda i hoće. On je sve kvario. Ali možda i ne bi.

„Ti ne umeš da pišeš po diktatu, je li?“

„Nikad nisam učila“, reče mu ona.

„Ništa onda.“

Naravno, nije bilo vremena, mada je izgledalo kao da se sve uklapa, tako da bi se sve moglo sažeti u jedan paragraf ako se pravilno sroči.

Na bregu više jezera nalazila se jedna brvnara, s pukotinama zatisnutim malterom. Na motki pored vrata bilo je zvono kojim su pozivali na obede. Iza kuće bila su polja, a iza polja šumarak. Od kuće do malog pristaništa nizao se red topola. I duž rta rasle su topole. Jedan put peo se u brda pored ivice šumarka i duž toga puta on je brao kupine. A onda je ta brvnara izgorela i u njoj su izgorele i sve puške koje su bile okačene o vešalice od jelenskih nogu iznad otvorenog ognjišta, a posle toga su njihove cevi, sa olovom koje se istopilo u magacinima i sa izgorelim kundacima, ležale u gomili pepela od koga su pravili ceđ za velike gvozdene kazane u kojima se kuvao sapun; i kad bi upitali dedu da li se sme igrati sa njima, on bi rekao „ne“. To su, znate, još uvek bile njegove puške, a on nikada nije kupio druge. Nije više ni išao u lov. Kuća je bila ponovo sagrađena na istom mestu, sada od grubo tesane drvne građe, i bila je belo obojena, a sa njenog trema videle su se topole i jezero iza njih, ali pušaka više nije nikada bilo. Cevi pušaka koje su visile o jelenskim nogama na zidu u

brvnari sada leže napolju na gomili pepela, i niko ih se i ne dotiče.

U Švarcvaldu, posle rata, uzeli smo pod zakup jedan potok pun pastrmki, a do njega su vodila dva prilaza. Jedna staza silazila je sa Triberga u dolinu i vodila pored drumca, u senci drveća, kojim je beli drum bio oivičen, a zatim se pela sporednim putem koji vodi kroz brda pored mnogih malih farmi sa velikim švarcvaldskim kućama, sve dok drum ne preseče taj potok. Na tom mestu počinjalo je naše pecanje.

Drugi je prilaz bio da se čovek popne uzbrdo do ivice šuma, a zatim pređe preko vrhova bregova kroz borove šume, pa onda izbije na ivicu jedne livade i spusti se tom livadom do mosta. Uz potok rasle su breze, a potok nije bio velik, već uzan, bistar i brz i pun virova. Gde je voda podlokala korenje breza. U hotelu u Tribergu sezona je bila odlična za vlasnika. Bilo je vrlo prijatno i svi smo se veoma sprijateljili. Sledeće godine došlo je do inflacije i novac, koji je vlasnik zaradio prethodne sezone, nije bio dovoljan ni za kupovinu namirnica potrebnih za otvaranje hotela, i vlasnik se obesio.

To bi moglo da se diktira, ali ne bi moglo da se diktira o Place Contrescarpe, Gde su prodavci cveća bojili svoje cveće na ulici i boja tekla preko pločnika, tamo Gde su autobusi polazili, i o starcima i staricama uvek pijanim od vina i rđave komovice, o deci kojoj je od hladnoće uvek nos curio; o zadahu prljavog znoja, o sirotinji i pijančenju u Cafe des Amateurs i o prostitutkama iz Bal Musette iznad koga su stanovali. O onoj concierge,^[6] koja u svojoj loge zabavlja konjanika Republikanske Garde dok njegov šlem sa ukrasom od konjskog repa leži na stolici. O onoj locataire^[7] s druge strane hodnika čiji je muž bio biciklistički trkač i o njenoj radosti onog jutra u Cremerie kad je otvorila L'Auto i videla da je stigao treći u trci Paris-Tours, njegovoj prvoj velikoj trci. Sva je pocrvenela i smejala se, a onda je ustrčala uz stepenice plačući i držeći žuti sportski list u ruci. Ni o mužu one žene što je držala Bal Musette, a koji je bio taksistički vozač, pa kada je on, Hari, morao rano da putuje avionom, muž bi kucnuo na vrata da ga probudi i obojica bi pre polaska ispila po čašu belog vina kraj tezge od cinka u baru. Tada je poznavao sve susede u spoj četvrti, jer su svi bili siromašni.

Okolo toga Place bilo je dve vrste ljudi: pijanice i sportisti. Pijanice su na taj način zaboravljale svoje siromaštvo; sportisti su ga otklanjali vežbanjem. To su bili potomci komunara i nije im bilo teško da se politički opredele. Znali su ko je postreljao njihove očeve, njihove rođake, njihovu braću i prijatelje kada su versajske trupe naišle i zauzele grad posle Komune i pogubile svakoga koga su mogle da uhvate sa žuljevitim rukama, kačketom ili bilo kojim drugim obeležjem

da je radnik. I u toj sirotinji u toj četvrti, preko puta jedne Boucherie Chevaline^[8] i jedne vinarske zadruge, on je napisao jedino početak svega što je trebalo da uradi. Nijedan drugi kraj Pariza nije zavoleo kao ovaj: Granato drveće, stare belo okrečene kuće, dole mrko obojene, dugačke zelene autobuse na okruglom trgu, purpurne boje za cveće na trotoaru, naglu nizbrdicu rue Cardinal Lemoine prema reci i, sa druge strane Gužva i zakrčenost u uskoj ulici Mouffetard. Pa ona ulica koja vodi ka Panteonu, ulica u toj četvrti po kojoj su Gume Glatko klizile, sa visokim uskim kućama i jevtinim visokim hotelom u kome je Pol Verlen umro. Bile su samo dve sobe u stanu u kome su stanovali, a on je imao jednu sobu na poslednjem spratu toga hotela za koju je plaćao šezdeset franaka mesečno i u kojoj je pisao, a odatle je mogao da vidi krovove i dimnjake i sve pariske brežuljke.

Iz ovoga stana MOGLO je jedino da se vidi mesto prodavca uglja i drva. Prodavao je i vino, i to rđavo vino. Zlatna konjska Glava ispred Boucherie Chevaline gde su u otvorenom izlogu visile crvene i zlatnožute polutke mesa; i zeleno obojena zgrada vinarske zadruge u kojoj su kupovali vino, dobro i jevtino vino. Ostali vidik zapremali su okrečeni zidovi i prozori suseda. Ti susedi bi noću, kad je neko ležao pijan na ulici i ječao i stenjao u onom tipično francuskom ivresse,^[9] za koje vam se sigurno tvrdilo da ne postoji, otvarali svoje prozore, a zatim bi se začuo žagor Glasova.

„Gde li je taj policajac ? Kada vam ne treba taj tip je uvek tu. Spava čovek sa nekom concierge. Zovite agenta.“^[10] I sve tako dok neko ne pljusne kofu vode kroz prozor u ječanje prestane. „Šta je to? Voda. Aha, to je baš pametno. I prozori bi se zatvarali. Mari, njegova femme de menage, buni se protiv osmočasovnog radnog vremena, Govoreći: „Ako muž radi do uiecu, on se samo malo podnapije usput do kuće i ne potroši suviše MNOGO. AKO radi samo do pet, opija se svako večer i nema novca. Žene radnika su te koje najviše trpe od ovog skraćivanja radnog vremena. „

„Zar nećeš još malo čorbe?“ upita ga sada žena.

„Ne, hvala lepo, neću. Veoma je dobra.“

„Probaj samo malo.“

„Ja bih voleo jedan viski sa sodom.“

„To nije dobro za tebe.“

„Ne. Za mene to je zlo. Tekst i muzika od Kol Portera. To saznanje da luduješ za mnom.“

„Ti znaš da ja volim da piješ.“

„Oh, da, samo to mi škodi.“

Kad ona ode, pomisli on, imaću sve što želim. Ne baš sve što želim, ali sve što je ovde. Oh, kako je bio umoran. Suviše umoran. Odsparaće malo. Ležao je mirno i smrt nije bila tu. Mora da je skrenula nekom drugom ulicom. Išla je udvoje, na biciklima, i kretala se potpuno nečujno po pločniku.

Ne, nikada nije pisao o Parizu. Nije pisao o onom Parizu koji mu je bio drag, Ali šta da se kaže i o svemu ostalom o čemu nikada nije pisao?

Šta je sa onim rančom u srebrnastosivom žbunju žalfije, s brzom, prozirnom vodom u kanalima za navodnjavanje i jakim zelenilom deteline lucerke. Staza se pela u brda, a Goveda su leti bila plašljiva kao jeleni. Mukanje i stalna buka i sporo kretanje stada koje podiže prašinu kad ga u jesen teraju u dolinu. A iza planina, u večernjoj svetlosti, oštro i jasno se ocrtava planinski vrh, i kad je po mesečini silazio stazom jašući, ona se belasala kroz dolinu. Sad se sećao kako se spuštao kroz šumu, po mraku, držeći se konju za rep kad se baš ništa nije videlo i prisećao svih priča koje je nameravao da napiše.

O onom suludom momku nadničaru koji je onda ostao na ranču i kome je rečeno da nikome ne da sena, i o onom matorom pokvarenjaku iz Forksa koji je prebio momka kada je ovaj zastupao njegove interese ne dajući mu da uzme malo stočne hrane. Momak se usprotivio, a starac je rekao da će ga opet prebiti. I kad je pokušao da uđe u ambar, momak je zgrabio pušku iz kuhinje i ubio ga, a kada su se vratili na ranč taj starac je već nedelju dana ležao mrtav, smrznut u koralu, a psi su ?a već donekle požderali. I ono što je od njega ostalo uvili su u ćebe, natovarili na sanke, uvezali konopcem, a momak je pomagao da se taj teret vuče, i njih dvojica izvukli su ga na skijama do drumu i spustili šezdeset milja do Grada da predaju momka vlastima. Nije ni slutio da će ga uhapsiti. Mislio je da je izvršio svoju dužnost, da ste mu prijatelj i da će biti nagrađen. On je pomagao da starca dovuku tako da se sazna kako je starac bio rđav i da je pokušao da ukrade stočnu hranu koja nije bila njegova, a kada je šerif stavio lisice momku, on nije mogao da veruje. Onda je zaplakao. To je bila jedna priča koju je čuvao u sebi da bi je napisao. Znao je bar dvadeset dobrih priča iz toga kraja, a nikada nije nijednu reč napisao. Zašto?

„Reci im ti zašto“, reče on.

„Šta zašto, dragi?“

„Ništa.“

Sada ona nije više tako mnogo pila, otkako je njega imala. Ali, ako ostane živ, nikada ne bi pisao o njoj, on je to znao sada. Ni o bilo kojoj od njih. One bogate bile su dosadne i suviše su mnogo pile, ili su preterano igrale trik-traka. Bile su dosadne i ponavljale su se. Setio se sirotog Džulijana i njegovog romantičnog strahopoštovanja prema njima i kako je jednom započeo neku priču koja je počinjala: „Veliki bogataši razlikuju se od tebe i mene.“ I kako je neko kazao Džulijanu: „Da, oni imaju više para.“ Ali Džulijanu to nije bilo smešno. On je mislio da su oni jedna naročita, čarobna vrsta ljudi, a kad je shvatio da nisu, to ga je porazilo više no ma koja druga stvar koja ga je porazila.

Prezirao je one koji su doživeli poraz. Ne mora se nešto voleti ako se za to ima razumevanja. Mogao je sve da podnese, mislio je, jer ga ništa nije moglo da povredi ako nije mario za to.

E pa, dobro. Sada neću mariti za smrt. Ono čega se uvek plašio to su bolovi. Mogao je da podnosi bol kao i svako drugi, ako ne traje suviše dugo i ako ga ne iscrpljuje, ali ovo je bilo nešto što užasno boli i, baš kada je osetio da ga to slama, bol je prestao.

Sećao se davnih dana kada je Vilijamsona, oficira bombaša, pogodila ručna granata koju je bacio neko iz nemačke patrole dok se on te noći provlačio kroz žicu i kako je jaukao i molio svakoga da ga ubije. Bio je to debeo čovek, vrlo hrabar i dobar oficir, mada je bio sklon fantastičnim podvizima. Ali te noći zapleo se u žice i raketa ga je osvetlila; utroba mu se prosula po žicama i tako, kad su ga uneli u rov, živog, morali su je kidati da bi ga oslobodili. Ubij me, Hari. Tako ti boga, ubij me. Jednom su raspravljali o tome kako Gospod nikada ne šalje čoveku ništa što ovaj ne bi mogao podneti i neko je zastupao teoriju kako to znači da u izvesnom trenutku bolovi automatski prestaju. Ali on se uvek sećao Vilijamsona, te noći. Ništa nije prestalo kod Vilijamsona dok mu nije dao sve svoje tablete morfijuma koje je uvek za sebe čuvao, ali ni one nisu odmah počele da deluju.

Ipak je ovo sada što on oseća bilo vrlo lako; i, ako ne bude gore no što je dosad bilo, nema zbog čega da brine. Samo što bi više voleo da je u boljem društvu.

Razmišljao je malo o društvu koje bi voleo da ima.

Ne, pomislio je, kada sve što činimo, činimo i suviše dugo, i suviše kasno, ne može se očekivati da ćemo još zateći ljude tu. Svi su ljudi otišli. Zabava je

završena i sad se ostaje nasamo sa domaćicom.

Ovo umiranje dosadilo mi je kao i sve drugo, pomislio je.

„Dosadno je“, reče on glasno.

„A šta to, dragi moj?“

„Sve što čovek đavolski dugo radi.“

Posmatrao je njeno lice između sebe i vatre. Sedela je zavaljena u stolici i svetlost vatre obasjavala je prijatne crte njenog lica i on vide da je sanjiva. Čuo je hijenu kako zavija u neposrednoj blizini vatre.

„Pisao sam“, reče on. „Ali umorio sam se.“

„Misliš li da ćeš moći da spavaš?“

„Volim da sedim ovde s tobom.“

„Osećaš li nešto neobično?“ upita je on.

„Ne. Samo sam malo sanjiva.“

„A ja osećam“, reče on.

Upravo je osetio kako mu smrt opet prilazi.

„Znaš, jedino što nikada nisam izgubio, to je radoznalost“, reče joj on.

„Ti nikada ništa nisi izgubio. Ti si najpotpuniji čovek koga sam ikada poznavala.“

„Hriste“, reče on. „Kako jedna žena malo zna. Šta je to? Tvoja intuicija?“

Jer, baš tada, smrt je došla i položila glavu na noge njegove postelje i on je osetio njen dah.

„Nikada ne veruj u ono o kosi i o lobanji“, reče joj on. „To mogu isto tako da budu i dva policajca na biciklima, ili da bude i neka ptica. Ili može da ima široku njušku kao hijena.“

Sada se ona bliže primakla njemu, ali nije više imala oblika. Samo je zauzimala prostor.

„Reci joj da ode.“

Nije otišla, samo se još više primakla.

„Tvoj dah je pakleno gadan“, reče joj on. „Ti smrdljivi gade.“

Ona se još bliže primakla i sada nije mogao da joj govori, a kad ona vide da on više ne može da govori, dođe još bliže, i sada on pokuša da je otera ćutke, ali ona se tako primače da mu je svom težinom pritiskala grudi i, dok je tu čučala, a on nije mogao da se pokrene, ni da progovori čuo je kako žena reče: „Bvana sada spava. Podignite postelju vrlo pažljivo i unesite je u šator.“

On nije mogao da govori i da joj kaže da je otera, a ona je čučala, sada još teža, tako da nije mogao da diše. A onda, kada podigoše postelju, odjednom je opet sve bilo dobro i teret mu spade sa grudi.

Bilo je jutro i to jutro već dobro poodmaklo i on začu avion. Izgledao je veoma sićušan kad se pojavio, i onda je napravio jedan široki krug, i momci istrčaše i zapališe vatre, upotrebljavajući kerozinsko ulje, i nagomilaše na njih trave tako da se stvoriše dva velika stuba dima na svakom kraju te zaravni, a jutarnji povetarac nosio je dim ka logoru. Avion načini još dva kruga, ovoga puta nisko, a onda skliznu naniže, ispravi se i glatko spusti, i stari Kompton izađe u širokim čakširama, u kaputu od tvida i mrkom filcanom šeširu i uputi se ka njemu.

„Šta je to s tobom, matori jarče?“ reče Kompton.

„Noga ne valja“, reče on. „Hoćeš li da malo doručkuješ?“

„Hvala. Samo malo čaja. Znaš, ovo je naš mali 'Moljac'. Neću moći da uzmem i memsahib. Ima mesta samo za jednu osobu. Tvoj kamion je na putu.“

Helen povede Komptona u stranu i porazgovara sa njim. Kompton se vrati vedriji no maločas.

„Odmah ćemo te uneti“, reče on. „Vratiću se po mem. Nažalost, moraću da se spustim u Arušu da uzmem gorivo. Bolje bi bilo da krenemo.“

„A tvoj čaj?“

„Znaš, baš mi se mnogo i ne pije.“

Momci podigoše poljsku postelju, zaobiđoše sa njom oko zelenih šatora i dole pored stene, pa ravnicom i pored vatre koju je vetar raspirivao i koja je sada gorela svetlim plamenom jer je progutala svu travu, a onda do malog aviona. Bilo je teško uneti ga. Kad je jednom već bio unutra, on se zavalio na kožno sedište, a nogu ispruži na jedan deo Komptonovog sedišta. Kompton upali motor i uđe. On mahnu rukom Heleni i momcima, a kad se praskanje motora pretvori u staro poznato brujanje, oni krenuše i napraviše zaokret dok je Kompi pazio na rupčage od divljih veprova, brujeći i odskačući duž staze između dve vatre i uz poslednji potres uzleteo. On ih je video sve kako stoje dole i mašu; video je logor kraj brega, koji je postajao sve više pljosnat, i ravnicu koja se širila, grupe drveća i čestar, sve više spljoštene, dok su tragovi divljači sada pravo vodili do isušenih pojila, a spazio je i jedan nov izvor o kome ništa nije znao. Zebre, sada mala zaobljena leđa i gnu, sada tačke sa velikim glavama koji su izgledali kao da se penju dok su se kao dugi prsti kretali ravnicom, a onda razbežali, čim bi se ova senka približila, bili su sada

sićušni, i kretanje im više nije podsećalo na galop. Ravnica, dokle god je pogled dopirao, bila je sada sivo-žuta, a pred njim su bila Kompijeva leđa u tvidu i mrki filcni šešir. Onda su leteli iznad planina gde su se iznenada ukazivale dubine zelenih šuma i padine obrasle bambusom, i onda opet gusta šuma, u obliku uzvišica i uvala, dok ih nisu preleteli; bregovi su se sada spuštali i onda je opet nastala ravnica, sada vrela i purpurno mrka, sva ispucala od žege i Kompi se osvrtao da vidi kako je njemu. A onda su se pred njima ukazale duge mračne planine.

A sada, umesto da produže za Arušu, oni skrenuše levo; on je sigurno izračunao da imaju dovoljno benzina, i pogledavši dole, spazi ružičast rastresit oblak koji se kretao iznad zemlje, u vazduhu, kao prvi sneg u snežnoj mećavi koja dolazi neznano otkud, a on je znao da su to skakavci koji dolaze s juga. Onda su počeli da se penju i kao da su leteli na istok, a zatim se smračilo i oni zapadoše u oluju; kiša je toliko lila da je izgledalo da lete kroz vodopad, a onda su iz nje izašli, i Kompi okrete glavu, nasmeja se široko i pokaza nekuda tamo, napred, i sve što je on mogao da vidi bio je, kao ceo svet široki, veliki, visoki, suncem obasjani i neverovatno beli četvrtasti vrh Kilimandžara. I tada je znao da se on baš tamo uputio.

Upravo tada hijena prestade da zavija u noći i otpoče da pušta neke neobične, ljudske glasove, gotovo kao jecanje. Žena je to čula i nemirno se pokrenula. Nije se probudila. U snu je bila kod kuće na Long Ajlendu, uoči prvog izlaska njene ćerke na bal. Nekako je tu bio i njen otac i bio je vrlo grub. A onda oni glasovi koje je hijena puštala postadoše tako jaki da se ona probudi i za trenutak nije znala gde se nalazi, i veoma se uplašila. Zatim uze električnu lampu i osvetli drugu postelju koju su uneli kad je Hari zaspao. Mogla je da vidi njegovo telo ispod mreže protiv moskita, ali je nekako bio izvukao nogu i visila mu je niz postelju. Svi zavoji behu spali i ona nije mogla da je gleda.

„Molo“, viknu ona. „Molo! Molo!“

Zatim reče, „Hari, Hari!“ A onda povišenim glasom, „Hari, molim te. Oh, Hari!“

Odgovora nije bilo i nije mogla da čuje njegovo disanje. Napolju, blizu šatora, hijena je izvijala one iste čudne zvuke koji su je probudili. Ali njeno srce je toliko lupalo da ona to nije čula.

GORE U MIČIGENU

Džim Gilmor došao je u Hortons Bej iz Kanade. Kupio je kovačnicu od starog Hortona. Džim je bio onizak i crnomanjast, imao je velike brkove i krupne šake. Bio je dobar potkivač i nije ličio na kovača čak ni onda kad je opasivao kožnu kecelju. Stanovao je na spratu iznad kovačke radionice i hranio se kod Smitovih.

Liz Koutez je radila kod Smitovih. Gospođa Smit, krupna i čista žena, govorila je da je Liz Koutez najurednija devojka koju je ikada videla. Liz je imala lepe noge i uvek je nosila čiste cicane kecelje, i Džim je primetio da joj je kosa uvek uredno očešljana pozadi. Dopadalo mu se njeno lice jer je bilo tako vedro, ali nikada nije mislio o njoj.

Lizi se Džim mnogo dopadao. Dopadao joj se način na koji je hodao nailazeći iz radionice i često je prilazila kuhinjskim vratima da ga posmatra kako ide drumom. Dopadali su joj se njegovi brkovi. Dopadalo joj se kako mu zubi blesnu kada se nasmeši. Naročito joj se dopadalo to što nije ličio na kovača. Jednoga dana, dok se Džim umivao u lavoru pred kućom, otkrila je da joj se dopadaju crne maljice na njegovim rukama i to kako su mu ruke bele više laktova pocrnelih od sunca. Osećala se čudno što joj se to dopada.

Varošicu Hortons Bej sačinjavalo je pet kuća na glavnom drumu između Bojn Sitija i Šarlvoa. Tu su se nalazile trgovačka zadruga i pošta sa visokim lažnim pročeljem i veoma često nekim ispregnutim kolima ispred nje, Smitova kuća, Strandova kuća, Dilvortova kuća, Hortonova i Van Husenova kuća. Kuće su se nalazile u velikom brestovom šumarku, a drum je bio veoma peskovit. Sa obe strane drumu pružale su se njive i šume. Na gornjem delu puta bila je metodistička crkva, a na donjem, u suprotnom pravcu, mesna škola. Kovačnica je bila crveno obojena i nalazila se preko puta škole.

Strm peščani put spuštao se nizbrdo kroz šumu do zaliva. Sa zadnjih vrata Smitove kuće videle su se šume koje su dopirale do jezera i druga strana zaliva. U proleće i leto bilo je veoma lepo. Zaliv je bio modar i bistar, a iza rta, od povetarca koji je duvao iz Šarlvoa i sa Mičigenskog jezera, obično su se belasale penušave krete talasa po jezeru. Sa zadnjih vrata Smitove kuće Liz je posmatrala šlepove natovarene rudom, daleko na pučini jezera, kako plove ka Bojn Sitiju. Kad ih je posmatrala, izgledalo je da se uopšte ne kreću, ali

ako bi ušla da pere sudove i onda opet izašla, ti šlepovi bi već iščezli iza rta.

Liz je sada sve vreme mislila na Džima Gilmora. Izgledalo je da on ne vodi mnogo računa o njoj. Razgovarao je o poslu sa Di Dži Smitom i o Republikanskoj stranci i Džejsu G. Blejnu^[11]. Uveče, pored lampe u prednjoj sobi čitao je *The Toledo Blade*^[12] i novine iz Grend Repida ili je izlazio da ostima lovi ribu u zalivu, uz svetiljku, sa Di Dži Smitom. U jesen su on, Smit i dva psa odlazili na izlet u ravnice obrasle borovima, iza Vanderbilta, u lov na jelene. Liz i gospođa Smit pripremale su im hranu, i to četiri dana pre njihovog polaska. Liz je želela da spremi nešto naročito za Džima, ali na kraju nije ništa spremila jer se bojala da zatraži jaja i brašno od gospođe Smit, a plašila se da ih kupi zato što bi je gospođa Smit uhvatila prilikom kuvanja. Gospođa Smit joj ne bi zamerila, ali Liz se bojala.

Za sve to vreme, dok je Džim bio odsutan i lovio jelene, Liz je mislila na njega. Bilo je tako strašno kad je otišao. Nije mogla dobro da spava kad je mislila na njega, ali je u tom razmišljanju otkrila i neku neobičnu radost. Kad bi se tome predala, bilo joj je lakše. Te noći pred njihov povratak uopšte nije mogla da spava, odnosno mislila je da nije spavala jer se sve to o spavanju i nespavanju izmešalo u snu. Kad je ugledala kola na drumu osetila je kako je celu obuzima neka čudna slabost. Nije mogla da sačeka da vidi Džima i činilo joj se da će sve biti u redu kad se on vrati. Kola se zaustaviše pred kućom ispod velikog bresta, a gospođa Smit i Liz iziđoše. Svi su ljudi bili zarasli u brade, a u zadnjem delu kola nalazila su se tri jelena; njihove vitke noge strčale su kruto preko ivice kola. Gospođa Smit poljubi muža, a on je obgrli. Džim reče: „Zdravo, Liz“, i široko se nasmeši. Liz nije znala šta će se desiti kad se Džim vrati, ali bila je sigurna da će se nešto desiti. Ništa se nije desilo. Ljudi su se lepo vratili kućama, to je bilo sve. Džim smače šatorsko krilo sa jelena i Liz ih pogleda. Tu je bio jedan krupan srndać. Bio je krut i teško ga je bilo poneti iz kola.

„Jeste li ga vi ulovili, Džime?“ upita Liz.

„Ah, zar nije divan?“ Džim ga natovari na leđa i ponese u pušnicu.

Te noći Čarli Vajmen ostade na večeri kod Smitovih. Suviše je kasno bilo da se vrati u Šarlvoa. Ljudi se umiše i posedaše u prednju sobu čekajući na večeru.

„Je li nešto ostalo u onom ćupu, Džime?“ upita Di Dži Smit, i Džim ode do kola koja su stajala pod nadstrešnicom i donese balon viskija koji su poneli sa sobom u lov. Bio je to balon od četiri galona i u njemu je ostalo još viskija koji je bućkao po dnu. Džim dobro povuče iz njega vraćajući se natrag u kuću. Bilo je teško podići tako veliki balon da bi se pilo iz njega. Malo viskija

prosu mu se po košulji, napred na grudima. Ona dvojica se nasmešiše kad Džim uđe sa balonom. Di Dži Smit zatraži čaše i Liz ih donese. Di Dži Smit nasu tri velike čaše.

„E pa, u tvoje zdravlje, Di Dži“, reče Čarli Vajmen.

„U zdravlje onog vraški velikog srndaća, Džime“, reče Di Dži.

„U zdravlje svih onih koje smo promašili, Di Dži“, reče Džim i popi naskap svoju čašu.

„Ovo je baš pravo piće za ljude.“

„Od njega nema boljeg leka u ovo godišnje doba „ „Momci, kako bi bilo još po jednu?“

„Samo nek teče, momci.“

„U zdravlje iduće godine.“

Džim je počeo divno da se oseća. Voleo je ukus i jačinu viskija. Bio je radostan što se vratio svojoj udobnoj postelji i toploj hrani i radionici. On popi još jednu čašu. Ljudi posedaše za večeru osećajući se veoma razdragano, ali su se ponašali vrlo pristojno. Liz sede za sto pošto je donela hranu i poče da jede zajedno sa ostalima. Bila je to dobra večera. Ljudi su ozbiljno jeli. Posle večere ponovo predoše u prednju sobu i Liz raspredi sto zajedno sa gospođom Smit. Onda se gospođa Smit pope gore, a ubrzo i gospodin Smit pođe za njom. Džim i Čarli još su sedeli u prednjoj sobi. Liz je sedela u kuhinji pored štednjaka pretvarajući se da čita neku knjigu i misleći o Džimu. Nije htela da pođe na spavanje jer je znala da će Džim uskoro izići i želela je da ga vidi kad bude izlazio i da ponese njegov lik sa sobom na počinak.

Mislila je uporno o njemu i onda Džim iziđe. Oči su mu bile sjajne, a kosa pomalo razbarušena. Liz obori pogled na svoju knjigu. Džim joj se primače s leđa i zastade iza njene stolice i ona je mogla da ga oseti kako diše, a onda je zagrla.

Osetila je da su joj grudi nabrekle i postale čvrste i da su se bradavice nadigle pod njegovim šakama. Liz se užasno uplašila — nikada je niko nije dotakao — ali je pomislila: Najzad mi je došao. On je odista došao.

Bila se ukočila jer se strahovito uplašila i uopšte nije znala šta da uradi, a onda je Džim čvrsto pritisnu o stolicu i poljubi. U njoj to izazva tako oštro, bolno, uvredljivo osećanje da je pomislila kako neće moći da izdrži. Osećala je Džima tačno kroz naslon od stolice i više nije mogla da izdrži, a onda kao da se nešto prekide u njoj, i ono osećanje postade toplije i blaže. Džim ju je čvrsto držao prislonjenu o stolicu i ona je to sada i sama želela, a Džim prošapta: „Hajde da prošetamo.“

Liz skide svoj kaput sa vešalice na kuhinjskom zidu i oni iziđoše. Džim ju je jednom rukom držao obgrljenu, i svaki čas su zastajkivali, pripijali se jedno uz drugo i Džim ju je ljubio. Nije bilo mesečine i gazili su do članaka po peskovitom drumu koji se spuštao kroz šumarak do pristaništa i stovarišta u zalivu. Voda je tiho zapljuskivala drvene stubove i rt se crneo na drugoj strani zaliva. Bilo je hladno, ali je Liz sva gorela zbog Džimove blizine. Sedoše pod nadstrešnicu stovarišta i Džim privuče Liz sasvim uza se. Bila je zaplašena. Jedna Džimova ruka se podvuče ispod njene haljine i poče da je miluje po grudima, a druga počivaše na njenom krilu. Bila je zaplašena i nije znala kako će Džim postupiti sa njom, ali se privila prisno uz njega. Onda se ruka koja je izgledala tako teška u krilu podiže i ona je oseti na svojoj nozi i kako puze sve više.

„Nemojte Džime“, reče Liz. Džimova ruka kliznu naviše.

„Ne smete to, Džime. Ne smete.“ Ni Džim ni njegova ruka nisu obraćali nikakvu pažnju na nju.

Daske su bile tvrde. Džim je zadigao njenu haljinu i pokušavao da joj nešto uradi. Bojala se, ali je to i želela. To je moralo da se dogodi, ali ju je i plašio.

„Ne smeš to da uradiš, Džime, ne smeš.“

„Moram. I sada. Znaš da moramo.“

„Ne, ne moramo, Džime. Ne moramo. Oh, nije pravo. Oh, tako je teško i tako boli. Ne možeš. Oh, Džime, Džime. Oh.“ Borove daske na pristaništu bile su tvrde, i pune ivera, i hladne, i Džim je bio tako težak na njoj i povredio ju je. Liz ga odgurnu, bilo joj je tako neudobno, bila je tako stisnuta. Džim je zaspao. Nije se ni pomakao. Ona se s naporom izvuče ispod njega i sede, ispravi suknju i kaput i pokuša da dovede kosu u red. Džim je spavao, a usta su mu bila malo otvorena. Liz se naže nad njim i poljubi ga u obraz. Još uvek je spavao. Ona malo podiže njegovu glavu i prodrma je. On samo pomeri glavu i proguta pljuvačku. Liz poče da plače. Uputi se do ivice pristaništa i zagleda se u vodu. Izmaglica se dizala sa zaliva. Bilo joj je hladno i osećala se jedno i činilo joj se da je sve propalo. Vratila se natrag tamo gde je Džim ležao još jednom ga prodrmusala da se uveri. Plakala je.

„Džime“, reče ona. „Džime. Molim te, Džime.“

Džim se promeškolji i još se više skupi u snu. Liz skide svoj kaput, naže se nad njim i pokri ga kaputom. Brižljivo i uredno podvi ga svuda oko njega. Onda pređe preko mola i uputi se strmim peskovitim putem kući. Sa zaliva je hladna izmaglica nadirala u šumu.

DESET INDIJANACA

Posle jednog Četvrtog jula,^[13] vozeći se kasno kući iz grada u velikim teretnim kolima sa Džoe Garnerom i njegovom porodicom, Nik sreće usput devetoricu pijanih Indijanaca. Pamti je da ih je bilo devet jer je Džoe Garner, vozeći u sumrak pritezao uzde konjima, skakao dole na drum i izvlačio nekog Indijanca iz brazda koje su ostavili točkovi kola. Indijanac je spavao, lica zabijena u pesak. Džoe ga je odvukao u žbunje i popeo se natrag na bok teretnih kola.

„Sa ovim ih je devet“, reče Džoe, „samo odavde do početka grada.“

„Ti Indijanci“, reče gospođa Garner.

Nik je sedeo na zadnjem sedištu sa dva Garnerova sina. Gledao je napolje sa zadnjeg sedišta da vidi kuda je Džoe odvukao Indijanca s puta.

„Je li to bio Bili Tejbšo?“ upita Karl.

„Nije.“

„Njegove pantalone su mnogo ličile na Bilijeve.“

„Svi Indijanci nose iste pantalone.“

„Ja ga uopšte nisam ni video“, reče Frank. „Tata je sišao na drum i popeo se natrag pre no što sam išta video. Mislio sam da ubija neku zmiju.“

„Mnogi Indijanci će noćas ubijati zmije, čini mi se“, reče Džoe Garner.

„Ti Indijanci“, reče gospođa Garner.

Vozili su se dalje. Put je skretao sa glavnog drumu i peo se u brda. Konji su teško vukli, a dečaci siđoše i pođoše pešice. Put je bio peskovit. Nik pogleda unazad sa vrha brega kod škole. Video je svetlosti Petoskeja i, preko maloga zaliva, svetlosti luke Springsa. Ponovo se popeše u kola.

„Trebalo bi da naspju malo šljunka na ovaj deo puta“, reče Džoe Garner. Teretna kola išla su putem kroz šumu. Džoe i gospođa Garner sedeli su blizu jedno uz drugo na prednjem sedištu. Nik je sedeo između dvojice dečaka. Put izbi na čistinu.

„Baš ovde je tata naišao na skanka^[14].“

„To je bilo još malo dalje.“

„Nije važno gde je bilo“, reče Džoe, ne okrećući glavu. „Svako mesto je podjednako zgodno da čovek naiđe na skanka.“

„Video sam dva skanka sinoć“, reče Nik.

„Gde?“

„Dole kraj jezera. Tražili su mrtve ribe po obali.“

„To su verovatno bili rakuni“, reče Karl.

„Bili su skankovi. Mislim da znam šta je skank.“

„I trebalo bi“, reče Karl. „Imaš devojku Indijanku.“

„Prestani da govoriš tako, Karl“, reče gospođa Garner.

„E pa oni otprilike podjednako zaudaraju.“

Džoe Garner se nasmeja.

„Prestani da se smeješ, Džoe, reče gospođa Garner. „Ne želim da Karl tako govori.“

„Niki, imaš li ti devojku Indijanku?“ upita Džoe.

„Ne.“

„Jeste, ima, tata“, reče Frank. „Prudens Mičel je njegova devojka.“

„Nije ona.“

„On svaki dan ide da je vidi.“

„Ne idem.“ Sedeći između dva dečaka, Nika je obuzimalo jedno mučno i srećno osećanje kada su ga zadirkivali zbog Prudense Mičel. „Nije ona moja devojka“, reče on.

„Samo ga slušajte“, reče Karl. „Viđam ih zajedno svaki dan.“

„Karl nije u stanju da nađe sebi devojku“, reče njegova majka, „čak ni jednu svko^[15].“

Karl je ćutao.

„Karl ne ume sa devojka“, reče Frank.

„Ti da umukneš.“

„U pravu si ti, Karl“, reče Džoe Garner. „Devojke nikad nisu usrećile čoveka. Pogledaj svoga tatu.“

„Da, to je tvoje mišljenje“, i gospođa Garner se primače bliže do Džoa kada teretna kola počese da truckaju. „E pa, u svoje vreme imao si ti puno devojaka.“

„Kladio bih se da tata nikada nije poželeo da ima jednu skvo za devojku „

„Nemoj baš tako da misliš“, reče Džoe. „Nik, bolje bi bilo da pripaziš da sačuvaš Prudi.“

Njegova žena mu nešto šapnu i Džoe se nasmeja.

„Čemu se to smejete?“ upita Frank.

„Nemoj da kažeš, Garnere“, opomenu ga žena.

Džoe se ponovo nasmeja.

„Neka Niki zadrži Prudens“, reče Džoe Garner. „Ja sam sebi našao dobru devojkicu.“

„Tako se govori“, reče gospođa Garner.

Konji su teško teglili po pesku. Džoe zamahnu u mraku bičem.

„Hajde, povucite. Imaćete sutra da teglite još više no sada.“

Kasali su niz dugi breg, a teška teretna kola su se truckala. Kad stigoše do kuće na farmi, svi siđoše sa kola. Gospođa Garner otključa vrata, uđe unutra i izađe sa lampom u ruci. Karl i Nik istovariše stvari sa zadnjeg dela kola. Frank sede na prednje sedišta da otera kola do staje i ispregne konje. Nik se pope uz stepenice i otvori kuhinjska vrata. Gospođa Garner je ložila vatru u peći. Ona prestade da sipa kerozin na drva.

„Zbogom, gospođo Garner“, reče Nik. „Hvala vam što ste me povelili.“

„O, nema na čemu, Niki.“

„Divno sam se proveo.“

„Mi volimo da si sa nama. Zar nećeš da ostaneš i večeraš?“

„Bolje da idem. Mislim da možda tata čeka.“

„E pa, onda idi. Kaži Karlu da dođe kući, hoćeš li?“

„Dobro.“

„Laku noć, Niki.“

„Laku noć, gospođo Garner.“

Nik izađe iz dvorišta i uputi se ka staji. Džoe i Frank su muzli.

„Laku noć“, reče Nik. „Divno sam se proveo.“

„Laku noć“, doviknu Džoe Garner. „Zar nećeš da ostaneš da jedeš?“

„Ne, ne mogu. Hoćete li kazati Karlu da ga majka zove?“ „Dobro. Laku noć, Nik.“

Nik je bosonog pešaćio stazom kroz livadu ispod staje. Staza je bila utabana, a rosa sveža na njegovim bosim nogama. On se pope preko ograde na kraju livade i siđe kroz jednu jarugu, nogu vlažnih od blata močvare, a

zatim pođe naviše kroz suhu bukovu šumu sve dok ne ugleda svetlost poljske kuće. Uspuza se preko ograde i dođe naokolo do trema na pročelju kuće. Kroz prozor spazi svog oca kako sedi za stolom i čita pri svetlosti velike lampe. Nik otvori vrata i uđe.

„E pa, Niki“, reče njegov otac, „je li bilo dobro?“ „Divno sam se proveo, tata. Bio je to divan Četvrti jul.“

„Jesi li gladan?“

„Pogodio si.“

„Šta si uradio sa cipelama?“

„Ostavio sam ih u kolima kod Garnerovih.“

„Hajde, pređi u kuhinju.“

Nikov otac pođe napred sa lampom. Zastade i podiže poklopac sa hladnjaka. Nik produži u kuhinju. Otac unese na tanjiru komad hladne piletine i bokal mleka i stavi ih na sto pred Nika. Spusti lampu.

„Ima i malo pite“, reče on. „Hoće li ti to biti dosta?“ „Ovo je savršeno.“

Otac sede na stolicu pored stola pokrivenog mušemom. Ostavljao je veliku senku na kuhinjskom zidu.

„Ko je dobio utakmicu?“

„Petoskej. Pet prema tri.“

Otac je sedeo posmatrajući ga kako jede i napunio mu čašu mlekom iz bokala. Nik popi i obrisa usta ubrusom. Otac pruži ruku ka polici da dohvati pitu. On iseče Niku veliki komad. Bila je to pita s borovnicama.

„Šta si ti radio, tata?“

„Išao sam ujutro da pecam.“

„Šta si ulovio?“

„Samo grgeče.“

Otac je sedeo posmatrajući Nika kako jede pitu.

„Šta si radio po podne?“ upita Nik.

„Išao sam da se prošetam gore do indijanskog logora. Svi su Indijanci bili u gradu i pijančili.“

„Zar baš nikoga nisi video?“

„Video sam tvoju prijateljicu Prudi.“

„Gde je bila?“

„Bila je u šumi sa Frankom Vošbernom. Nabasao sam na njih. Izvanredno su se zabavljali.“

Otac nije gledao u njega.

„Šta su radili?“

„Nisam ostao da vidim.“

„Reci mi šta su radili.“

„Ne znam“, reče njegov otac. „Samo sam ih čuo kako su se mazili.“

„Kako si znao da su to oni?“

„Video sam ih.“

„Učinilo mi se da si rekao da ih nisi video.“

„Ta da, video sam ih.“

„Ko je bio sa njom?“ upita Nik.

„Frank Vošbern.“

„Jesu li — jesu li...“

„Šta, jesu li?“

„Jesu li bili srećni?“

„Čini mi se da jesu.“

Otac ustade od stola i izađe na kuhinjska vrata. Kad se vratio, Nik je gledao u svoj tanjir. Plakao je.

„Hoćeš li još malo?“ Otac uze nož da iseče pitu.

„Ne“, reče Nik.

„Bolje uzmi još jedan komad.“

„Ne, ništa ne mogu.“

Otac raspremi sto.

„Gde su bili u šumi?“ upita Nik.

„Gore, pozadi logora.“ Nik je gledao u tanjir.

Otac reče: „Nik, bolje bi bilo da legneš.“

„Dobro.“

Nik ode u svoju sobu, skide se i leže u postelju. Čuo je oca kako šetka po dnevnoj sobi. Nik je ležao u postelji, lica zagnjurenog u jastuk.

Srce mi je prepuklo, pomisli. Ako se ovako osećam mora da mi je srce prepuklo.

Posle nekog vremena on ču oca kako gasi lampu i odlazi u svoju sobu. Čuo je kako vetar počinje napolju da duva kroz drveće i oseti ga kako kroz zastor ulazi hladan unutra. Ležao je dugo lica zagnjurena u jastuk, a posle izvesnog vremena zaboravi da misli na Prudens i najzad zaspao. Kada se noću probudio, čuo je vetar u četinarima napolju pred kućom i talase sa jezera kako zapljuskuju obalu, a zatim ponovo zaspao. Ujutro je duvao jak vetar i talasi su se visoko peli na obalu, a on je bio dugo budan pre no što se setio da mu je srce puklo.

BOKSER

Nik ustade. Bio je čitav. Pogleda uz prugu u svetla zadnjeg vagona teretnog voza koji je nestajao za krivinom. Sa obe strane pruge nalazila se voda, zatim močvara sa američkim arišem.

On opipa svoje koleno. Pantalone su mu bile pocepane, a koža odrana. Ruke su mu bile oguljene, a pesak i šljaka podvukli se pod nokte. Pređe do ivice pruge, onda niz padinu do vode i poče da pere ruke. Prao ih je brižljivo u hladnoj vodi, čisteći prljavštinu ispod noktiju. Onda čučnu i oprala koleno.

Onaj vašljivi lupež, onaj kočničar. Pronaći će ga on već jednoga dana. Poznaće ga. Vešto je on to izveo.

„Dođider ovamo, dečko“, rekao je. „Imam nešto za tebe.“

Naseo je. Kakva strašna detinjarija što je tako postupio. Više ga nikada niko neće namagarčiti na taj način.

„Dođider ovamo, dečko, imam nešto za tebe.“ A onda — pljas i tresnuo je na ruke i kolena kraj pruge.

Nik protrlja oko. Iskočila je velika čvoruga. E pa, u redu, imaće modricu na oku. Već ga je bolelo. Taj kučkin sin, taj kočničar.

Prstima dodirnu čvorugu iznad oka. Oh, lepo, to je samo jedna modrica na oku. To je sve što je zaradio. Jevtino je prošao. Poželeo je da može da vidi modricu. Gledajući u vodu nije mogao da je vidi. Bio je mrak i bio je daleko od bilo kog naseljenog mesta. Obrisa ruke o pantalone i ustade, a onda se pope na železnički nasip.

Krenu uz prugu. Bila je čvrsto nasuta peskom i šljunkom između pragova te je moglo lako i dobro da se hoda. Gladak nasip u vidu uzdignutog puta pružao se ispred njega kroz močvaru. Nik je išao nasipom. Negde mora da stigne.

Nik je uskočio u teretni voz kad je ovaj smanjio brzinu prolazeći pored radionica blizu železničkog čvora Volton. Voz, u kome se nalazio Nik, prošao je kroz Kalkasku kad je počelo da se smrkava. Sada mora da je blizu Manselone. Još tri ili četiri milje močvare. Koračao je duž pruge; idući između pragova držao se dela nasutog šljunkom. U izmaglici koja se dizala močvara je izgledala avetinjski. Bolelo ga je oko i bio je gladan. On nastavi da

ide nasumce, ostavljajući za sobom milje železničke pruge. Ispred njega nalazio se jedan most. Nik ga pređe, a njegove čizme prazno su odjekivale po gvožđu. Dole, ispod mosta, između otvora pragova, ukazivala se crna voda. Nik udari nogom jedan rasklimatani klin i on pade u vodu. Iza mosta pružala su se brda. Bilo je visoko i mračno sa obe strane pruge. Navije uz prugu Nik opazi neku vatru.

Išao je uz prugu oprezno ka toj vatri. Nalazila se malo sa strane pruge, ispod železničkog nasipa. Ugledao je samo mlaz svetlosti. Pruga se nastavljala kroz jedan usek, a tamo gde je vatra gorela teren se širio i zalazio u šumu. Nik se pažljivo spusti niz nasip i prepreči kroz šumu da bi došao do vatre. Šuma je bila bukova i dok je išao između drveća osećao je žirove pod cipelama. Vatra je sada bila svetla, neposredno na samoj ivici šume. Kraj vatre sedeo je jedan čovek. Nik je čekao iza drveta i posmatrao. Izgledalo je da je taj čovek sam. Sedeo je tamo, glave oslonjene na ruke, gledajući u vatru. Nik izađe i priđe blizu tako da ga vatra osvetli.

Čovek je sedeo tamo, gledajući u vatru. Kad se Nik zaustavi sasvim blizu njega, on se i ne pomače.

„Zdravo!“ reče Nik.

Čovek podiže pogled.

„Gde si zaradio tu masnicu?“ upita on.

„Udesio me jedan kočničar.“

„Bacio te sa teretnog voza?“

„Da.“

„Video sam tog kopilana“, reče čovek. „Prošao je ovuda, otprilike pre sat i po. Išao je po krovu vagona, pljeskajući i pevajući.“

„Kopile!“

„Mora da mu je činilo zadovoljstvo što te je bacio“, reče čovek ozbiljno.

„Pokazaću ja njemu.“

„Kad bude prolazio udri ga kamenicom“, posavetova ga čovek.

„Uhvatiću ja njega.“

„Surov si ti, je li?“

„Ne“, odgovori Nik.

„Svi ste vi mladići surovi.“

„Čovek mora da je takav“, reče Nik.

„To i ja kažem.“

Čovek pogleda u Nika i nasmeši se. Pri svetlosti vatre Nik zapazi da mu je lice izobličeno. Nos mu je bio ugnut, oči kao neki prorezi, a usne čudnog oblika. Nik nije sve to odjednom primetio. Video je samo da je lice toga čoveka neobičnog oblika i unakaženo. Po boji bilo je kao kit za prozore. Pri svetlosti vatre izgledalo je kao mrtvo.

„Tebi kao da se ne dopada moja njuška?“ upita čovek.

Nik se zbuni.

„Svakako“, reče on.

„Pogledaj!“ čovek skide kačket.

Imao je samo jedno uvo. Bilo je zadebljalo i priljubljeno uz glavu. Tamo gde je trebalo da se nalazi drugo uvo bio je samo patrljak.

„Da li si ikada video nekoga ko ovako izgleda?“

„Ne“, reče Nik. Malo mu se smučilo.

„To mogu da ti poverujem“, reče čovek. „Zar ne misliš da bih mogao da ti poverujem, mladiću?“

„I te kako!“

„Svi su oni tupili svoje ruke na meni“, reče mali čovek. „Nisu mogli da me udese.“

On se zagleda u Nika. „Sedi“, reče. „Hoćeš li da jedeš?“

„Nemojte se uznemiravati“, reče Nik. „Produžiću do grada.“

„Slušaj!“ reče čovek. „Zovi me Ed.“

„Važi!“

„Slušaj“, reče mali čovek. „Sa mnom nije sve kako valja.“

„Šta vam je?“

„Ja sam lud.“

Čovek ponovo stavi kačket na glavu. Nik oseti želju da se nasmeje.

„Sve je u redu sa vama“, reče on.

„Ne, nije. Ja sam lud. Slušaj, je si li ikada bio lud?“ „Ne, nisam“, reče Nik. „Kako vas to hvata?“

„Ne znam“, reče Ed. „Kad te spopadne, onda ne znaš ništa. Ti me poznaješ, zar ne?“

„Ne.“

„Ja sam Ed Fransis.“

„Na časnu reč?“

„Zar ne veruješ to?“

„Verujem.“

Nik je znao da to mora biti istina.

„Znaš kako sam ih ja tukao?“

„Ne“, reče Nik.

„Moje srce radi usporeno. Kuca samo četrdeset puta u minutu. Opipaj.“

Nik se ustezao.

„Hajde“, čovek ga uhvati za ruku. „Uhvati me za zglavak na ruci. Stavi prste tu.“

Zglavak malog čoveka bio je debeo, a mišići nabrekli preko kosti. Nik je osećao lagano kucanje bila pod svojim prstima.

„Imaš li sat?“

„Ne.“

„Ni ja ga nemam“, reče Ed. „Ništa to ne vredi ako nemaš sat.“

Nik ispusti njegovu ruku.

„Slušaj“, reče Ed Fransis. „Uzmi je ponovo. Ti broj, a i ja ću da brojim do šezdeset.“

Osetivši lagano snažno udaranje bila pod svojim prstima Nik poče da broji. Čuo je i malog čoveka kako lagano broji — jedan, dva, tri, četiri, pet i onda dalje — naglas.

„Šezdeset“, završi Ed. „To je minut. Koliko si za to vreme izbrojao?“

„Četrdeset“, reče Nik.

„Tačno je“, reče Ed, sav srećan. „Moj puls nikada ne žuri.“

Neki čovek siđe niz nasip železničke pruge, i preko čistine priđe do vatre.

„Zdravo, Bagze!“ reče Ed.

„Zdravo!“ odgovori Bagz. To je bio glas crnca. Nik je i po hodu poznao da je to crnac. Stajao je leđima njima okrenut, nadnet nad vatru. Onda se uspravi.

„To je moj drugar Bagz“, reče Ed. „I on je lud.“

„Milo mi je što sam vas upoznao“, reče Bagz. „Odakle ono rekoste da dolazite?“

„Iz Čikaga“, reče Nik.

„To je divan grad“, reče crnac. „Nisam razumeo vaše ime.“

„Adams. Nik Adams.“

„Bagze, on kaže da nikada nije bio lud“, reče Ed. „Snaći će njega još mnogo štošta“, reče crnac. Odmotavao je nekakav paket kraj vatre.

„Kada ćemo jesti, Bagze?“ upita profesionalni bokser. „Odmah.“

„Jesi li gladan, Nik?“

„Gladan sam kao vuk.“

„Čuješ li to, Bagze?“

„Čujem ja mnogo štošta.“

„To te nisam pitao.“

„Da. Čuo sam šta je gospodin rekao.“

Spuštao je odreske šunke u jednu malu tavu. Kada se tava zagrejala mast poče da cvrči, a Bagz, čučeci nad vatrom na onim svojim dugim crnačkim nogama, okretao je šunku i lupao jaja u tavu, nagingujući je sa jedne strane na drugu da bi prelio jaja vreloom mašću.

„Hoćete li da nasečete malo hleba iz one torbe, gospodine Adamse?“

Bagz se okrenuo od vatre.

„Svakako.“

Nik zavuče ruku u torbu i izvadi čitavu veknu hleba. Iseče šest kriški. Ed ga je posmatrao, i naže se napred. „Daj mi taj tvoj nož, Nik“, reče on.

„Ne, nsmojte to“, reče crnac. „Zadržite svoj nož, gospodine Adamse.“

Profesionalni bokser se povuče nazad.

„Hoćete li mi dodati hleb, gospodine Adamse?“ upita Bagz. Nik mu ga pruži.

„Da li volite da natopite hleb u mast od šunke?“ upita crnac.

„Još kako!“

„Možda bi bilo bolje da malo pričekamo. To je slađe na završetku jela. Izvolite.“

Crnac uze komad šunke, stavi ga na krišku hleba, onda na to metnu jedno jaje.

„Samo poklopite taj sendvič, hoćete li, i dodajte gospodinu Fransisu.“

Ed uze sendvič i poče da jede.

„Pazite kako to jaje curi“, opomenu crnac. „Ovo je za vas, gospodine

Adamse. Ostatak je za mene.“

Nik zagriže sendvič. Crnac je sedeo prekoputa njega, pored Eda. Topla pržena šunka i jaja bili su veoma ukusni.

„Gospodin Adams je dobro izgladneo“, reče crnac. Čovek malog rasta, koga je Nik znao po imenu kao ranijeg boksterskog šampiona, ćutao je. Otkako je crnac rekao ono o nožu ni reč nije izustio.

„Mogu li da vam ponudim krišku hleba namočenu u vruću mast od šunke?“ reče Bagz.

„Velika hvala.“

„Hoćete li i vi malo, gospodine Adolfe Fransise?“ Bagz ga ponudi iz tave.

Ed ne odgovori. Gledao je u Nika.

„Gospodine Fransise?“ ču se blagi crnčev glas.

Ed nije odgovorio. Gledao je u Nika.

„Vama sam se obratio, gospodine Fransise“, reče crnac blago.

Ed je nastavio da netremice gleda u Nika. Kačket mu je bio natučen preko očiju. Nik oseti kako ga obuzima neko nelagodno osećanje.

„Zašto se kod vruga tako držiš?“ začu se ispod kape oštro pitanje upućeno Niku. „A kog vruga misliš da si ti? Ti si jedno drsko kopile. Dolaziš ovamo, mada te niko nije zvao, i jedeš čoveku hranu i, kad ti on zatraži da mu pozajmiš nož, ti postaješ drzak.“

Piljio je besno u Nika, lice mu je pobledelo, a oči se gotovo nisu ni videle pod kačketom.

„Ti si veliki bezobraznik. Ko te je, do vruga, zvao da se ovde utrpaš?“

„Niko.“

„Sasvim si tu u pravu, niko te nije zvao. Tako isto niko te nije pozvao ni da ovde ostaneš. Upadaš ovde i ponašaš se drsko zbog mog ovakvog lica, pušiš moje cigare i piješ moje piće i onda još odgovaraš drsko. Šta misliš, kuda li će vrug da te odnese?“

Nik ne reče ništa. Ed ustade.

„Ja ću ti reći, ti kukavičko kopile iz Čikaga. Razbiću ti tikvu. Razumeš li?“

Nik ustuknu. Mali čovek prilazio mu je lagano, koračajući ravnim stopalima, isturajući napred levu nogu i vukući desnu za njom.

„Tresni me.“ On mrdnu glavom. „Pokušaj i udri me.“

„Neću da vas udarim.“

„Nećeš se tek tako izvući. Dobićeš batine, razumeš? Hajde, napadni me.“

„Prestanite“, reče Nik.

„Onda, dobro, ti kopile.“

Čovek je gledao u Nikove noge. Dok je on gledao dole, crnac koji je pošao za njim čim se ovaj odmakao od vatre, uspravi se i udari ga po potiljku. On pade napred, a Bagz spusti u travu gumenu palicu zavijenu u platno. Mali čovek je ležao tu, s licem u travi. Crnac ga podiže; glava mu je bila opuštена, i odnese ga do vatre. Lice mu je izgledalo jadno, oči otvorene. Bagz ga nežno položi na zemlju.

„Hoćete li mi doneti vode u vedru, gospodine Adamse“, reče on. „Bojim se da sam ga malo jače udario.“

Crnac popraska vodom čoveka po licu i blago ga povuče za uvo. Oči se zatvoriše.

Bagz ustade.

„S njim je sve u redu“, reče on. „Nema razloga da se zbog njega brinete. Žao mi je, gospodine Adamse.“

„U redu.“ Nik je gledao u malog čoveka. Spazio je gumenu palicu u travi i podiže je. Imala je elastičnu dršku i bila gipka u njegovoj ruci. Bila je načinjena od otrcane kože, a maramica je bila zavijena oko težeg kraja.

„Ručica je od riblje kosti“, nasmeši se crnac. „Više ovakve ne proizvode. Nisam znao koliko ste u stanju da se branite, a pored toga nisam želeo da ga povredite, ili da mu ostavite još koju novu belegu pored ovih koje ima.“

Crnac se ponovo nasmeši.

„Pa vi ste ga sami udarili.“

„Ja znam kako to da učinim. Neće se uopšte toga sećati. Moram to da učinim da bih ga povratio kad ga ovako spopadne.“

Nik je još uvek gledao u malog čoveka koji je ležao, zatvorenih očiju pri svetlosti vatre. Bagz stavi još malo drva na vatru.

„Nemojte se ništa brinuti za njega, gospodine Adamse. Ja sam ga takvog viđao više puta i ranije.“

„Zbog čega je on poludeo?“

„O, zbog mnogo čega“, odgovori crnac koji se nalazio kraj vatre. „Da li biste želeli šolju kafe, gospodine Adamse?“

On pruži Niku šolju i ispravi kaput koji je stavio pod glavu onesvešćenog čoveka.

„Pre svega, primio je suviše udaraca.“ Crnac je srkutaof kafu. „Ali zbog toga je postao samo malo tuplji. A onda Mu je sestra bila menadžer i novine su uvek o njima pisale kao o bratu i sestri, o tome kako ona voli svoga brata i kako on voli svoju sestru, a onda su se venčali u Njujorku, i to im je stvorilo mnoštvo neprilika.“

„Sećam se toga.“

„Svakako. Naravno, oni uopšte nisu bili brat i sestra, ali mnogima se to nije dopadalo; oni su počeli da se svađaju, a jednoga dana ona je otišla i nikada se više nije vratila.“

Popio je kafu i obrisao usne rumenkastom nadlanicom svoje ruke.

„I prosto je poludeo. Hoćete li još malo kafe, gospodine Adamse?“

„Hvala.“

„Video sam je nekoliko puta“, nastavi crnac. „Bila je izvanredno lepa žena. Ličila je na njega kao da su blizanci. I on ne bi rđavo izgledao da mu lice nije potpuno izobličeno.“

Zastade. Izgledalo je da je priča završena.

„Gde ste ga upoznali?“ upita Nik.

„Upoznao sam ga u zatvoru“, reče crnac. „Stalno se tukao sa ljudima kad je ona otišla i strpali su ga u zatvor. Ja sam bio tamo zato što sam iskasapio nožem jednog čoveka.“

Nasmeši se i nastavi blagim glasom:

„Odmah sam ga zavoleo, i kad sam izašao, počeo sam da se staram o njemu. On voli da misli da sam i ja lud, a ja ne marim. Volim da sam sa njim i da upoznajem zemlju putujući, a ne moram da kradem da bih to učinio. Volim da živim kao gospodin.“

„Čime se vas dvojica uopšte bavite?“ upita Nik.

„Oh, ničim. Jednostavno putujemo naokolo. On ima novca.“

„Mora da je zaradio mnogo novca.“

„Naravno. Mada je potrošio sav taj novac. Ili su mu ga uzeli. Ona mu šalje novac.“

Prodžarao je vatru.

„Izvanredno je to lepa žena“, reče on. „Toliko mnogo liči na njega kao da su blizanci.“

Crnac baci pogled na malog čoveka koji je ležao teško dišući. Plava kosa padala mu je preko čela. Njegovo unakaženo lice izgledalo je detinjasto dok

je spavao.

„Sada mogu da ga probudim svakoga časa, gospodine Adamse. Ako se ne ljutite, želeo bih da se vi nekako izgubite odavde. Ne bih hteo da budem negostoljubiv, ali mogao bi ponovo da se razdraži ako vas vidi. Mrzim kad sam primoran da ga udarim, ali to mi jedino ostaje da uradim kad počne da luduje. Moram u neku ruku da ga držim podalje od sveta. Vi mi ne zamerate, zar ne, gospodine Adamse? Trebalo je da vas opomenem da ga se pričuvate, ali izgledalo je da ste mu se mnogo dopali i pomislio sam da će sve biti u redu. Stići ćete do jednog grada ako produžite otprilike dve milje uz prugu. Zove se Manselona. Zbogom. Želeo bih da možemo da vas ponudimo da prenoćite ovde, ali to sada ne dolazi u obzir. Da li biste hteli da ponesete malo šunke i hleba? Ne? Bolje uzmite jedan sendvič.“ Sve je to bilo rečeno onim dubokim, prijatnim, učtivim crnačkim glasom.

„Dobro. E pa, zbogom, gospodine Adamse. Zbogom, i neka vam je sa srećom!“

Nik krenu, udaljujući se od vatre i preko proplanka stiže do železničke pruge. Kad je bio van domašaja svetlosti vatre, on oslušnu. Duboki, meki glas crnca govorio je nešto. Nik nije mogao da razabere reči. Onda začu kako mali čovek reče: „Imam strašnu glavobolju, Bagze.“

„Osetićete se bolje, gospodine Fransise“, umirivao ga je crnčev glas. „Samo popijte ovu šolju tople kafe.“

Nik se pope na nasip i krenu prugom. Zapazi da drži u ruci sendvič sa šunkom i stavi ga u džep. Osvrnuvši se unazad na jednom usponu, pre no što je pruga skretala u brda, spazi svetlucanje vatre na onom proplanku.

UBICE

Vrata Henrijevog restorana otvoriše se i dva čoveka uđoše. Oni sedoše za šank.

„Šta želite?“ upita ih Džordž.

„Ne znam“, reče jedan od njih. „Šta ti hoćeš da jedeš, Al?“

„Ne znam“, reče Al. „Ne znam šta hoću da jedem.“

Napolju se smrkavalo. Ulična sijalica upali se pred izlogom. Ona dva čoveka za šankom čitala su jelovnik. Sa drugog kraja šanka posmatrao ih je Nik Adams; baš je razgovarao sa Džordžom kada su oni ušli.

„Ja ću svinjsko pečenje sa sosom od jabuka i krompir pireom“, reče prvi čovek.

„Nije još gotovo.“

„Zašto ga, do đavola, onda stavljate na jelovnik?“

„To je za večeru“, objasni Džordž. „Možete ga dobiti u šest sati.“

Džordž pogleda u sat na zidu iza šanka.

„Pet je sati.“

„Sat pokazuje pet i dvadeset“, reče drugi čovek.

„Ide napred dvadeset minuta.“

„Oh, do đavola i sa satom“, reče prvi čovek. „Šta imate za jelo?“

„Mogu vas uslužiti svim vrstama sendviča“, reče Džordž. „Možete dobiti sa šunkom i jajima, slaninom i jajima, džigericom i slaninom, ili mesom.“

„Dajte mi pileći pilav sa zelenim graškom, sosom od pavlake i krompir pireom.“

„To je za večeru.“

„Sve što mi hoćemo je za večeru, a? Tako li vi radite?“ „Mogu vas uslužiti šunkom i jajima, slaninom i jajima, džigericom...“

„Ja ću šunku i jaja“, reče drugi čovek, koji se zvao Al. Nosio je polucilindar i crni kaput zakopčan preko grudi. Lice mu beše sitno i bledo, a

usne su mu bile stisnute. Nosio je svileni šalče i rukavice.

„Dajte mi slaninu i jaja“, reče drugi čovek. Bio je otprilike iste visine kao i Al. U licu su se razlikovali, ali su bili obučeni kao blizanci. Obojica su nosila i suviše tesne kapute. Sedeli su nagnuti unapred, s laktovima na tezgi.

„Ima l' što za piće?“ upila Al.

„Bezalkoholnog pića, likera, piva sa isijotom“, reče Džordž.

„Mislim, imate li što za piće?“

„Samo to što sam rekao.“

„Ovo je neki topao grad“, reče drugi. „Kako se zove?“ „Samit.“

„Jesi li ikada čuo za njega?“ upita Al svoga prijatelja. „Ne“, reče prijatelj.

„A šta se radi ovde noću?“ upita Al.

„Pa, večera se“, reče njegov prijatelj. „Svi dolaze ovamo da se dobro navečeraju.“

„Tako je“, reče Džordž.

„Znači, ti misliš da je tako?“ upita Al Džordža.

„Naravno.“

„Ti si zaista bistar momak, je l' da?“

„Naravno“, reče Džordž.

„E pa, baš nisi“, reče drugi mali čovek. „Je l' da, Al?“

„Mutav je“, reče Al. On se okrete Niku. „Kako se ti zoveš?“

„Adams.“

„Još jedan bistar momčić“, reče Al. „Nije li on bistar momak, Maks?“

„Ovaj grad je pun bistrih momaka“, reče Maks.

Džordž stavi dva tanjira na šank, jedan sa šunkom i jajima, drugi sa slaninom i jajima. On prinese i dva tanjira sa prženim krompirima i zatvori kuhinjsko prozorče.

„Šta je za vas?“ upita on Ala.

„Zar se ne sećate?“

„Šunka i jaja.“

„Zaista bistar momak“, reče Maks. On se naže napred i uze šunku i jaja. Obojica su jeli sa rukavicama na rukama. Džordž je posmatrao kako jedu.

„U šta ti gledaš?“ pogleda Maks Džordža.

„Ni u šta.“

„Sto mu gromova, gledaš. Gledao si u mene.“

„Možda je dečak mislio samo da se našali, Makse“, reče Al.

Džordž se nasmeja.

„Ti nemaš čemu da se smeješ“, reče mu Maks. „Ti uopšte nemaš čemu da se smeješ, razumeš li?“

„Dobro“, reče Džordž.

„Znači on misli da je to dobro.“ Maks se okrete Alu. „On misli da je to dobro. Ovaj odgovor baš vredi.“

„Eh, mudrac je on“, reče Al. Oni nastaviše da jedu.

„Kako beše ime onog bistrog momčića na kraju šanka“, upita Al Maksa.

„Hej, bistri momčiću“, reče Maks Niku. „Pređi na drugu stranu šanka sa tvojim prijateljem.“

„Šta to ima da znači?“ upita Nik.

„Ništa to nema da znači.“

„Bolje pređi, bistri momčiću“, reče Al. Nik zađe iza šanka.

„Šta ovo ima da znači?“ upita Džordž.

„Ne mešaj se u ta posla“, reče Al. „Ko je tamo u kuhinji?“

„Crnac.“

„Šta znači crnac?“

„Crnac, kuvar.“

„Kaži mu da dođe vamo.“

„Šta ovo treba da znači?“

„Kaži mu da dođe vamo.“

„Gde vi mislite da se nalazite?“

„Do đavola, mi dobro znamo gde smo“, reče čovek koji se zvao Maks. „Da li izgledamo glupo?“

„Ti govoriš gluposti“, reče mu Al. „Šta se ti, do đavola, raspravljaš sa ovim deranom? Slušaj“, reče on Džordžu „reci crncu da dođe vamo.“

„Šta ćete mu uraditi?“

„Ništa. Mućni glavom, bistro momče. Šta bismo mi uradili jednom crncu?“

Džordž odiže kapak koji se otvarao prema kuhinji. „Same!“ pozva on. „Dođi časkom ovamo.“

Vrata kuhinje se otvoriše i crnac uđe.

„Šta je?“ upita.

Ona dva čoveka za šankom odmeriše ga pogledom.

„Dobro, crnče. Stani tačno tamo“, reče Al.

Stojeći opasan keceljom, crnac Sam pogleda dvojicu koji su sedeli za šankom. „Dobro, gospodine“, reče on. Al siđe sa stolice.

„Ja ću u kuhinju sa crncem i bistrim momčićem“, reče on. „Idi natrag u kuhinju, crnče. Ti pođi sa njim, bistro momče.“ Mali čovek krenu u kuhinju sa Nikom i Samom, kuvarom. Vrata se za njima zatvoriše. Čovek koji se zvao Maks sede za šank prekoputa Džordža. Nije gledao u Džordža već u ogledalo koje se nalazilo iza šanka. Henrijeva radnja bila je od bifea pretvorena u restoran.

„No, bistro momče“, reče Maks, gledajući u ogledalo, „zašto ne kažeš nešto?“

„Šta znači sve ovo?“

„Hej, Al“, viknu Maks, „bistri momak želi da zna šta sve ovo znači.“

„Zašto mu ne kažeš?“ začu se Alov glas iz kuhinje.

„A zbog čega ti misliš da je sve ovo?“

„Ne znam.“

„A šta misliš?“

Maks je sve vreme dok je govorio gledao u ogledalo.

„Ja ne bih da kažem.“

„Hej, Al, bistri momak kaže da on ne bi hteo da kaže šta misli zbog čega je sve ovo.“

„Mogu da vas čujem dobro“, reče Al iz kuhinje. On je bocom sa sosom od paradajza podupro kapak 'šubera' kroz čiji se otvor dodaju sudovi u kuhinju. „Slušaj, bistro momče“, reče on iz kuhinje Džordžu. „Stani malo dalje iza bara. Ti se malo pomeri ulevo, Maks.“ Bio je kao fotograf koji priprema grupno snimanje.

„Kaži mi nešto, bistro momče“, reče Maks. „Šta misliš da će se desiti?“

Džordž ne reče ništa.

„Ja ću ti kazati“, reče Maks. „Oćemo da ubijemo jednog Šveđanina. Poznaješ li ti jednog krupnog Šveđanina po imenu Ole Andreson?“

„Da“

„On dolazi ovamo svako veče da večera, je l' da?“

„Dode ponekad ovamo.“

„On ovamo dolazi u šes, je l' da?“

„Ako dođe.“

„Mi to sve znamo, bistro momče“, reče Maks. „Pričaj o nečem drugom. Ideš li kadgod u bioskop?“

„S vremena na vreme.“

„Treba češće da ideš u bioskop. Bioskopi su odlični za jednog bistrog momka kao što si ti.“

„Zašto hoćete da ubijete Olea Andresona? Šta vam je on učinio?“

„Nikada nije imao prilike da nam nešto učini. Čak nas nikada nije ni video.“

„I on će nas samo jedanput videti“, reče Al iz kuhinje. „Zbog čega onda hoćete da ga ubijete?“ upita Džordž. „Ubićemo ga zbog jednog prijatelja. Samo zato da učinimo uslugu jednom prijatelju, bistro momče.“

„Zapuši“, reče Al iz kuhinje. „Do vraga, brbljaš više no što je potrebno.“

„E, pa moram da zabavljam bistrog momka. Nije li tako, bistro momče?“

„Brbljaš prokleta mnogo“, reče Al. „Crnac i moj bistri momčić sami se zabavljaju. Povezo sam ih ko dve prijateljice u samostanu.“

„Pretpostavljam da si ti bio u samostanu.“

„To se nikada ne zna.“

„Ti si bio u čifutskom samostanu. Tamo si ti bio.“ Džordž pogleda na sat.

„Ako neko naiđe, reci da je kuvar izašao, a ako i dalje hoće da ostane, kaži da ćeš otići u kuhinju i sam kuvati. Razumeš li, bistro momče?“

„Dobro“, reče Džordž. „Šta ćete posle da radite s nama?“ „To će zavisiti“, reče Maks. „To ti je jedna od onih stvari koje ne možeš unapred znati.“

Džordž pogleda u sat. Bilo je šest i četvrt. Vrata sa ulice se otvoriše. Jedan tramvajski kočničar uđe unutra. „Zdravo, Džordž“, reče on. „Mogu li da večeram?“

„Sam je izašao“, reče Džordž. „Vratiće se otprilike za pola sata.“

„Onda bolje da pođem naviše ulicom“, reče kočničar. Džordž pogleda na sat. Bilo je šest i dvadeset.

„To si dobro izveo, bistro momče“, reče Maks. „Ti si pravi mali džentlmen.“

„Znao je da bi mu ja skino glavu“, reče Al iz kuhinje. „Ne“, reče Maks. „Nije zato. Simpatičan je ovaj bistri momak. Simpatičan je on momak. Sviđa

mi se.“

U pet do sedam Džordž reče: „On neće doći.“

Još dvoje je ušlo u restoran. Jednom je Džordž otišao do kuhinje i napravio sendvič sa šunkom i jajima koji je neki čovek želeo da ponese sa sobom. U kuhinji je video Ala kako sedi sa unazad zabačenim cilindrom na stolici pored „šubera“, dok su cevi skraćene dvocevke ležale na ivici. Nik i kuvar bili su u uglu, leđima jedan drugom okrenuti, s ubrusima u ustima. Džordž je napravio sendvič, zamotao ga u masnu hartiju, stavio u kesu i doneo, a čovek je platio i otišao.

„Ovaj bistri momak sve zna da uradi“, reče Maks. „Zna da kuva i sve zna. Bio bi ti odličan suprug nekoj devojci, bistro momče.“

„Da?“ reče Džordž. „Vaš prijatelj Ole Andreson neće doći.“

„Daćemo mu još deset minuta“, reče Maks.

Maks je posmatrao ogledalo i sat. Kazaljke sata pokazaše sedam, a zatim sedam i pet.

„Ajdmoo, Al“, reče Maks. „Bolje da idemo. On neće doći.“

„Bolje da mu damo još pet minuta“, reče Al iz kuhinje.

Kroz pet minuta uđe jedan čovek i Džordž mu objasni da je kuvar bolestan.

„Zašto, do đavola, onda ne nađete drugog kuvara?“ upita čovek. „Zar vi ne držite restoran?“ On izađe.

„Ajdmoo, Al“, reče Maks.

„A šta ćemo sa ova dva bistra momka i crncem?“

„Sa njima je u redu.“

„Misliš li tako?“

„Dabome. Mi smo završili.“

„Ne dopada mi se cela stvar“, reče Al. „Zabrljano je. Ti suviše brbljaš.“

„E, pa šta onda, do đavola“, reče Maks. „Treba da se zabavljamo, zar ne?“

„Svejedno, ti suviše mnogo brbljaš“, reče Al. On izađe iz kuhinje. Skraćene cevi dvocevke pravile su mu malu guku ispod pojasa suviše tesnog kaputa. On izravna kaput rukama u rukavicama.

„Do viđenja, bistro momče“, reče on Džordžu. „Imaš mnogo sreće.“

„To je istina“, reče Maks. „Treba da se kladiš na trkama, bistro momče.“

Njih dvojica izadoše na vrata. Džordž ih je posmatrao kroz izlog kako

prolaze ispod ulične sijalice i prelaze ulicu. U tesnim kaputima i polucilindrima izgledali su kao neki par iz vodvilja. Džordž prođe kroz pokretna vrata u kuhinju i odveza Nika i kuvara.

„Neću ja više da trpim ovo“, reče Sam, kuvar. „Dosta mi je ovoga.“

Nik ustade. Nikada ranije nije imao ubrus u ustima.

„Čuj“, reče on. „Šta ovo, do đavola, znači?“ Pokušavao je da izigrava hladnokrvnost.

„Hteli su da ubiju Olea Andresona“, reče Džordž. „Hteli su da pucaju na njega kada dođe da večera.“

„Olea Andresona?“

„Jeste.“

Kuvar opipa palcima uglove usta.

„Jesu li svi otišli?“ upita on.

„Jesu“, reče Džordž. „Sada su otišli.“

„Ne dopada mi se ovo“, reče kuvar. „To mi se nimalo ne dopada.“

„Slušaj“, reče Džordž Niku. „Bilo bi bolje da odeš i nađeš Olea Andresona.“

„Dobro.“

„Bolje bi bilo da se u to uopšte ne mešaš“, reče Sam, kuvar. „Bolje se ti drži po strani.“

„Nemoj ići ako ne želiš da ideš“, reče Džordž.

„Ako se umešaš u to, nećeš se dobro provesti“, reče kuvar. „Drži se ti po strani.“

„Otići ću da ga potražim“, reče Nik Džordžu, „Gde stanuje?“

Kuvar se odmače.

„Mali dečaci uvek znaju šta hoće da urade“, reče on.

„On stanuje u Hiršovoj kući u kojoj se izdaju sobe“, reče Džordž Niku.

„Idem tamo.“

Napolju, ulična sijalica je sijala kroz gole grane jednog drveta. Nik pođe naviše ulicom pored tramvajske pruge i skrete kod druge sijalice niz pobočnu ulicu. Tri zgrade od ugla nalazila se Hiršova kuća za izdavanje. Nik se pope uz dve stepenice i pritisnu zvonce. Na vratima se pojavi jedna žena.

„Je li Ole Andreson tu?“

„Želite li da ga vidite?“

„Da, ako je kod kuće.“

Nik pođe za ženom uz stepenice, a zatim nazad do kraja hodnika. Ona zakuca na vrata.

„Ko je?“

„Neko želi da vas vidi, gospodine Andreson“, reče žena.

„Ja sam, Nik Adams.“

„Uđi.“

Nik otvori vrata i uđe u sobu. Ole Andreson je ležao na krevetu, potpuno obučen. Bio je bokser teške kategorije i bio je suviše dugačak za svoj krevet. Ležao je sa dva jastuka ispod glave. On ne pogleda u Nika.

„Šta je?“ upita.

„Bio sam u Henrijevom restoranu“, reče Nik, „i dva tipa su ušla i vezala mene i kuvara i rekli su da će vas ubiti.“

Zvučalo je glupo kada je to rekao. Ole Andreson ne kaza ništa.

„Uterali su nas u kuhinju“, reče Nik. „Oni bi pucali u vas da ste došli na večeru.“

Ole Andreson je gledao u zid i ništa nije rekao.

„Džordž je rekao da je bolje da dođem i da vam to ispričam.“ „Ništa ja tu ne mogu da učinim“, reče Ole Andreson. „Opisaću vam kako su izgledali.“

„Ne želim da znam kako su izgledali“, reče Ole Andreson. Gledao je u zid. „Hvala što si došao da mi kažeš.“

„Nema na čemu.“

Nik pogleda tog krupnog čoveka koji je ležao na krevetu.

„Zar nećete da odem i obavestim policiju?“

„Ne“, reče Ole Andreson. „To ne bi ništa pomoglo.“ „Mogu li ja štogod da učinim?“

„Ne. Nema šta da se učini.“

„Možda je to bilo samo izigravanje?“

„Ne. Nije samo izigravanje.“

Ole Andreson se okrete ka zidu.

„Stvar je jedino u tome“, reče on, govoreći u zid, „što ne mogu da se rešim da izađem. Ovde sam proveo ceo dan.“ „Zar ne možete nekako da uredite tu stvar?“

„Ne“, reče Ole Andreson. „Dosta mi je cele te jurnjave unaokolo.“

Gledao je u zid.

„Nema sada šta da se učini.“

„Zar ne možete da uredite tu stvar?“

„Ne. Zapao sam u nezgodu.“ Govorio je istim ravnodušnim glasom. „Nema tu šta da se učini. Kroz neko vreme ću se rešiti da izađem,“

„Bolje da odem da vidim Džordža“, reče Nik.

„Do viđenja“, reče Ole Andreson. On ne pogleda ka Niku. „Hvala ti što si došao.“

Nik izađe. Dok je zatvarao vrata video je Olea Andresona kako potpuno obučen leži na krevetu i gleda u zid.

„Ceo dan je proveo u sobi“, reče mu dole gazdarica. „Mislim da se ne oseća dobro. Ja sam mu kazala: Gospodine Andreson, vi treba da izađete i prošetate po ovako lepom jesenjem danu.’ Ali on izgleda nije bio za to raspoložen.“ „On ne želi da izađe.“

„Žao mi je što se ne oseća dobro“, reče žena. „On je veoma krasan čovek. Zna, bavio se boksom.“

„Znam.“

„To nikada ne biste znali dok ga ne pogledate u lice“, reče žena. Stajali su razgovarajući u samoj kapiji. „Tako je to blag čovek.“

„E pa, laku noć, gospođo Hirš“, reče Nik.

„Ja nisam gospođa Hirš“, reče žena. „Ona je gazdarica. Ja samo vodim računa o kući umesto nje. Ja sam gospođa Bel.“ „E pa, laku noć, gospođo Bel“, reče Nik.

„Laku noć“, reče žena.

Nik prođe mračnom ulicom do ugla i sijalice, a onda duž tramvajske pruge do Henrijevog restorana. Džordž je bio unutra, iza tezge.

„Jesi li video Olea?“

„Da“, reče Nik. „On je u svojoj sobi i neće da izađe.“ Kuvar otvori vrata na kuhinji kad ču Nikov glas.

„Ja čak neću ni da slušam“, reče i zatvori vrata.

„Jesi li mu ispričao o onome?“ upita Džordž.

„Naravno. Ispričao sam mu, ali on zna u čemu je stvar.“ „Šta će da uradi?“

„Ništa.“

„Oni će ga ubiti.“

„Čini mi se da hoće.“

„Mora da se upetljao u nešto u Čikagu.“

„I meni se tako čini“, reče Nik.

„To je paklena stvar.“

„To je užasna stvar“, reče Nik.

Više nisu razgovarali. Džordž se saže da uzme ubrus i obrisa šank.

„Pitam se šta li je to uradio“, reče Nik.

„Nekoga je izdao. Zato oni ubijaju ljude.“

„Ja ću otići iz ovoga grada“, reče Nik.

„Da“, reče Džordž. „To i treba učiniti.“

„Ne mogu da podnesem da mislim o njemu kako čeka u sobi i zna da će nastradati. To je suviše đavolski grozno.“ „Da“ reče Džordž, „ali bolje nemoj da misliš o tome.“

SVETLOST SVETA

Kada nas je video kako ulazimo na vrata, krčmar podiže pogled i onda ispruži ruku i stavi poklopce na dve činije sa jelom koje se služilo besplatno uz piće.

„Dajte mi jedno pivo“, rekoh. On napuni čašu, skide penu lopaticom i onda zadrža čašu u ruci. Ja stavih pet centi na drveni šank i on gurnu pivo ka meni.

„Šta ćete vi?“ reče on Tomu.

„Pivo.“

Napunio je čašu i skinuo penu i tek kad vide novac gurnu pivo ka Tomu.

„Šta ti je?“ upita Tom.

Krčmar mu ne odgovori. Samo je pogledao preko naših glava i rekao: „Šta ćete vi?“ nekom čoveku koji je upravo ušao.

„Viski“, reče čovek. Krčmar izvadi bocu i čašu, a zatim čašu vode.

Tom pruži ruku i skide stakleni poklopac sa činije u kojoj se nalazilo besplatno jelo. To je bila činija sa usoljenim svinjskim nožicama i u njoj se nalazila nekakva drvena stvar koja je služila kao makaze, sa dve drvene viljuške na krajevima da bi se njima hvatale svinjske nožice.

„Ne“, reče krčmar i vrati stakleni poklopac na činiju. Tom je držao drvene makaze u ruci.

„Vrati to natrag“, reče krčmar.

„Hoćeš li da ti kažem gde?“ reče Tom.

Krčmar zavuču ruku pod šank, mereći nas obojicu. Stavih pedeset centi na šank i on se uspravi.

„Šta ste ono hteli?“ reče on.

„Pivo“, rekoh, i pre no što je natočio pivo, otklopio je obe činije.

„Te tvoje proklete svinjske noge smrde“, reče Tom i ispljunu na pod ono što je imao u ustima. Krčmar ništa ne reče. Čovek, koji je popio viski, plati i izađe ne osvrćući se.

„Smrdiš ti sam“, reče krčmar. „Svi vi bitange smrdite.“

„On kaže da smo bitange“, reče mi Tom.

„Slušaj“, rekoše. „Hajdemo odavde.“

„Vi bitange, čistite se odavde do đavola“, reče krčmar.

„Ja sam kazao da odlazimo“, rekoše. „To nije tebi palo na pamet.“

„Vrat ćemo se mi“, reče Tom.

„Ne, nećete“, reče mu krčmar.

„Reci mu koliko se vara“, Tom se okrete meni.

„Hajdemo“, rekoše.

Napolju je bilo prijatno i mračno.

„Kakvo je ovo prokleta mesto?“ reče Tom.

„Ne znam“, rekoše. „Hajdemo dole do stanice.“

Ušli smo u taj grad s jednog kraja, a izlazili smo na drugom. Zaudarao je na kože i na tanin i velike gomile strugotina. Smrkavalo se kad smo ušli, a sada je bilo i mračno i hladno i barice po putu mrznule su se na ivicama.

Dole na stanici nalazilo se pet prostitutki koje su čekale da voz stigne i šestorica belaca i četiri Indijanaca. Bilo je pretrpano i veoma toplo od peći i puno ustajalog dima. Kad smo ušli, niko nije govorio, i šalter za karte bio je zatvoren.

„Je li, možeš li da zatvoriš vrata?“ reče neko.

Pogledah da vidim ko je to rekao. Bio je to jedan od belaca. Nosio je otrcane pantalone i gumene čizme kakve obično nose drvoseče i radničku košulju kao i ostali, ali nije imao kapu i lice mu je bilo belo, a ruke bele i mršavs.

„Zar ih nećeš zatvoriti?“

„Sigurno“, rekoše i zatvorih vrata.

„Hvala“, reče on. Jedan od ljudi prigušeno se zasmeha.

„Da li se uvek svađaš sa kuvarom?“ reče mi on.

„Ne.“

„Možeš da se svađaš sa ovim ovde“, on pogleda u kuvara. „On to voli.“

Kuvar skrenu pogled sa njega, držeći čvrsto stisnute usne.

„On maže ruke limunovim sokom“, reče čovek. „Ni za šta na svetu ne bi ti on zamočio ruke u vodu za pranje sudova. Pogledaj samo kako su bele.“

Jedna od prostitutki glasno se nasmeja. Bila je to najveća prostitutka koju sam ikada video u životu, a i najkrupnija žena. I imala je jednu od onih

svilenih haljina koje menjaju boju. Tu su bile još dve prostitutke koje su gotovo bile isto toliko krupne, ali ona ogromna mora da je imala blizu sto pedeset kilograma. Čovek nije mogao da poveruje da je stvarna kad bi u nju pogledao. Sve tri su imale one svilene haljins koje menjaju boju. Sedele su jedna uz Drugu na klupi. Bile su ogromne. Druge dve bile su samo obične prostitutke, platinirane plavuše.

„Pogledaj mu samo ruke“, reče čovek i pokaza glavom na kuvara. Prostitutka se ponovo nasmeja, i sva se zatrese od smeha.

Kuvar se okrete i hitro joj reče: „Ti velika odvratna gomilo mesa.“

Ona samo nastavi da se smeje i da se trese od smeha.

„Oh, Isuse moj“, reče ona. Imala je prijatan glas. „Oh, slatki moj Isuse.“

Druge dve prostitutke, one debele, držale su se veoma mirno i tiho, kao da nisu imale mnogo smisla za šalu, ali bile su velike, gotovo isto tako krupne kao i ona najveća. Obe su sigurno merile preko sto dvadeset kilograma. One dve druge bile su veoma dostojanstvene.

Od ljudi, sem kuvara i onog čoveka koji je govorio, nalazila su se tu još dvojica drvoseča, jedan koji je slušao, pažljivo ali stidljivo, i drugi koji se upravo spremao da nešto kaže, kako je izgledalo, i dva Šveđanina. Dva Indijanca sedela su dole na kraju klupe, a jedan je stajao uza zid.

Čovek koji se spremao da nešto kaže obrati mi se veoma tiho: „To mora da izgleda kao kad se čovek popne na plast sena.“

Ja se nasmejah i ponovih to Tomu.

„Kunem ti se bogom da nikada ranije nisam bio na ovakvom mestu kao što je ovo“, reče on. „Pogledaj ove tri.“ Onda kuvar progovori.

„Momci, koliko imate godina?“

„Ja imam dvadeset šest, a on šezdeset devet godina“, reče Tom.

„Ho! Ho! Ho!“ zatrese se od smeha krupna prostitutka. Imala je odista prijatan glas. Ostale prostitutke nisu se ni nasmešile.

„Oh, zar ne možeš da budeš pristojan?“ reče kuvar. „Samo sam to pitao razgovora radi.“

„Ja imam sedamnaest, a on devetnaest“, reko.

„Šta ti to pada na pamet?“ Tom se okrete k meni.

„Dobro, u redu.“

„Možeš me zvati Alisa“, reče krupna prostitutka i onda ponovo poče da se trese od smeha.

„Je li to tvoje ime?“ upita Tom.

„Sigurno“, reče ona. „Alisa. Nije li tako?“ obrati se čoveku koji je sedeo kraj kuvara.

„Alisa. Tačno.“

„Tako bi ti želela da se zoveš“, reče kuvar.

„To je moje pravo ime“, reče Alisa.

„Kako se zovu druge devojke?“ upita Tom.

„Hejzl i Etel“, reče Alisa. Hejzl i Etel su se nasmešile. One nisu bile naročito raspoložene.

„Kako se zoveš?“ upitah jednu od plavuša.

„Fransis“, reče ona.

„Fransis, i kako još?“

„Fransis Vilson. Šta te se to tiče?“

„A kako se ti zoveš?“ upitah drugu.

„Oh, ne budi drzak“, reče ona.

„On samo hoće da se svi sprijateljimo“, reče čovek koji je razgovarao. „Zar nećeš da se sprijateljimo?“

„Ne“, reče platinirana. „Ne s tobom.“

„Baš je opasna zloća“, reče čovek. „Prava mala zloća.“ Plavuša pogleda u drugu plavušu i odmahnu glavom. „Proklete golje“, reče ona.

Alisa poče ponovo da se smeje i da se sva trese.

„Nema tu ničeg smešnog“, reče kuvar. „Svi se vi smejete, ali tu nema ničeg smešnog. Vi, mladići, kuda ste krenuli?“

„A kuda ti ideš?“ upita ga Tom.

„Želim da idem u Kadilak“, reče čovek. „Jeste li ikada bili tamo? Moja sestra tamo živi.“

„On ti je sam neka sestra“, reče čovek u otrcanim pantalonama.

„Zar ne možeš da prekineš sa tim zadirkivanjem?“ upita kuvar. „Zar ne možemo da pristojno razgovaramo?“ „Stiv Kečel je iz Kadilaka, a odatle je i Ad Volgast“, reče stidljivi čovek.

„Stiv Kečel“, reče jedna od plavuša visokim glasom kao da je to ime nešto u njoj pokrenulo. „Njegov rođeni otac pucao je na njega i ubio ga. Da, tako mi Isusa, njegov rođeni otac. Nema više takvih ljudi kao što je bio Stiv Kečel.“

„Zar se on nije zvao Stenli Kečel?“ upita kuvar.

„Oh, umukni“, reče plavuša. „Šta ti znaš o Stivu? Stenli. Nije se on zvao Stenli. Stiv Kečel je bio najbolji i najlepší čovek koji je ikada postojao. Nikada nisam videla čoveka tako čistog i tako belog i tako lepog kao što je bio Stiv Kečel. Nikada nije postojao takav čovek. Imao je pokrete kao neki tigar i bio je najbolji, i čovek najizdašnije ruke koji je ikada živio.“

„Jesi li ga poznavala?“ upita jedan od ljudi.

„Da li sam ga poznavala? Da li sam ga poznavala? Da li sam ga volela? Zar me to pitaš? Poznavala sam ga onako kako ti nikoga ne poznaješ i volela sam ga onako kao što ti voliš Boga. On je bio najbolji, najfiniji, najbelji, najlepší čovek koji je ikada postojao, taj Stiv Kečel, a njegov rođeni otac ga je ubio kao psa.“

„Jesi li ti živela s njime tamo na obali?“

„Ne. Poznavala sam ga pre toga. Bio je to jedini čovek koga sam ikada volela.“

Svi su bili puni poštovanja prema platiniranoj plavuši koja je sve to izgovorila na jedan veoma teatralan način, ali Alisa je ponovo počela da se trese od smeha. To sam osećao jer sam sedeo pored nje.

„Trebalo je da se udaš za njega“, reče kuvar.

„Nisam htela da mu kvarim karijeru“, reče platinirana plavuša. „Nisam želela da mu budem na smetnji. Njemu žena nije bila potrebna. Oh, bože moj, kakav je to bio čovek.“ „Lepo si se ponela prema njemu“, reče kuvar. „Nije li ga ipak Džek Džonson nokautirao?“

„To je bila podvala“, reče platinirana. „Ona velika varalica pobedio ga je na podvalu. On bi baš tog časa nokautirao Džek Džonsona, ono veliko crno kopile. Taj crnac ga je samo pukim slučajem tukao.“

Šalter na blagajni se podiže i tri Indijanca odoše do njega.

„Stiv ga je nokautirao“, reče platinirana. „Okrenuo se da mi se nasmeši.“

„Čini mi se da si rekla da nisi bila na obali“, neko reče.

„Otišla sam tamo baš zbog te borbe. Stiv se okrenuo da mi se nasmeši i taj crni kučkin sin iz pakla skočio je i iznenada ga udario. Stiv je bio u stanju da izmlati stotinu takvih kao što je onaj crni kopilan.“

„Bio je on odličan bokser“, reče drvoseča.

„Tako mi boga, bio je“, reče platinirana. „Bogami, sada više nema takvih boksera. Bio je kao neki bog, odista. Tako beo i čist i lep i hitar i brz kao tigar ili kao munja.“

„Video sam ga u tom boks meču na filmu“, reče Tom.

Svi smo bili veoma dirnuti. Alisa se sva tresla i ja je pogledah i videh da plače. Indijanci su izašli na peron.

„Bio je za mene više no što bi to ijedan muž ikada mogao da bude“, reče platinirana. „Bili smo venčani pred Bogom i ja mu i sada pripadam i uvek ću mu pripadati i sve u meni njegovo je. Baš me briga za moje telo. Telo mi mogu oduzeti. Moja duša pripada Stivu Kečelu. Tako mi boga, to je bio čovek.“

Svi su se osećali veoma neprijatno. Bilo je tužno i bili smo zbunjeni. Onda Alisa, koja se još uvek tresla, progovori. „Ti si jedna prljava lažljivica“, reče ona svojim dubokim glasom. „Ti nikada u svom životu nisi spavala sa Stivom Kečelom i ti to znaš.“

„Kako to možeš da kažeš?“ reče ponosno platinirana.

„Kažem to zato što je istina“, reče Alisa. „Ja sam ovde jedina koja je poznavala Stiva Kečela i ja sam iz Manselone i tamo sam ga upoznala i to je istina i ti to znaš da je istina, i ubio me bog ako to nije istina.“

„I mene može da ubije tako isto“, reče platinirana.

„To je istina, istina, istina, i ti to znaš. Nisam ja to izmislila i ja tačno znam šta mi je rekao.“

„Šta je rekao?“ upita platinirana, samozadovoljno.

Alisa je toliko plakala da je jedva mogla da govori koliko se tresla od plača. „On mi je rekao: 'Ti si divno parče, Alisa.' Eto baš je to rekao,“

„To je laž“, reče platinirana. .

„To je istina“, reče Alisa. „On je baš tačno tako rekao.“

„To je laž“, reče platinirana ponosno.

„Ne, to je istina, istina, istina, tako mi Isusa i Marije.“

„Stiv nije mogao tako nešto da kaže. Nije on tako govorio“, reče platinirana srećno.

„To je istina“, reče Alisa svojim lepim glasom. „I meni je sasvim svejedno da li ti to veruješ ili ne.“ Više nije plakala i primirila se.

„Bilo bi nemoguće da je Stiv tako nešto rekao“, izjavi platinirana.

„Rekao je to“, reče Alisa i nasmeši se. „I sećam se da sam odista bila divno parče kad je to rekao, baš tačno kao što je to rekao, a i sada sam bolja od tebe, ti usahla stara mešino.“

„Ti ne možeš da me uvrediš“, reče platinirana. „Ti ogromna gomilo gnoja.“

Ja imam svoje uspomene.“

„Ne“, reče Alisa onim slatkim prijatnim glasom, „nemaš ti nikakvih uspomena sem da su ti izvadili jajnike i kad si počela da ližeš one stvari. Sve ostalo si samo u novinama pročitala. Ja sam čista i ti to znaš, i ljudi me vole, čak i ako sam debela, i ti to znaš, ja nikada ne lažem, i ti to znaš.“

„Ostavi me sa mojim uspomenama“, reče platinirana. „Sa mojim istinitim, divnim uspomenama.“

Alisa pogleda u nju, a onda pogleda u nas i njeno lice izgubi onaj uvređeni izraz i ona se nasmeši, i imala je gotovo najlepše lice koje sam ikada video. Imala je lepo lice i lepu glatku kožu i prijatan glas i bila je sasvim zgodna i odista ljubazna. Ali, gospode, bila je ogromna. Bila je velika koliko tri žene. Tom vide da gledam u nju i reče: „Hajde. Idemo.“

„Zbogom“, reče Alisa. Odista je imala lep glas. „Zbogom“, rekoх.

„Kojim putem idete, momci?“ upita kuvar.

„Na suprotnu stranu od tebe“, reče mu Tom.

MOJ STARI

Sada kada o tome razmišljam izgleda mi da je moj stari prosto bio stvoren da bude gojazan čovek, jedan od onih tipičnih omaljenih debeljuškastih ljudi koje tako često vidamo, ali on se u stvari nikada nije toliko ugojio, sem malo pred kraj života, a i onda nije bila njegova krivica, preskakao je samo prepone i mogao je da dozvoli da se tada malo i ugoji. Sećam se kako je navlačio gumiranu košulju preko nekoliko majica i veliku debelu košulju povrh svega, i terao me da trčim sa njim do podne po najjačem suncu. Ponekad bi, da bi oprobao stazu, izjahao rano ujutru na nekom konju iz Racove štale, tek što bi se vratio iz Torina u četiri ujutru, i odvezao bi se do štala kolima, a onda, dok je još rosa sve pokrivala i sunce upravo počinjalo da se pomalja, pomagao bih mu da skine čizme i da obuče patike i sve one džempere, i potom bismo krenuli.

„Hajde, dečake“, rekao bi hodajući na prstima gore-dole ispred svlačionice za džokeje, „hajde da krenemo.“

Tada bismo krenuli lakim kasom po trkačkoj stazi i oprčali je jedanput, on bi vodio, dobro trčeći, a zatim bismo izašli kroz kapiju i pošli jednim od onih puteva oivičenih drvećem sa obe strane koji vode iz San Sira. Išao bih ispred njega kad bismo izbili na put, i mogao sam veoma dobro da trčim i osvrtao bih se da ga pogledam, a on bi lakim tempom trčao tik iza mene i posle izvesnog vremena ja bih se ponovo osvrnuo a on bi počinjao da se znoji. Obilno se znojio i trčao bi za mnom u stopu, stalno gledajući u moja leđa, a kad bi uhvatio moj pogled, široko bi se nasmejao i rekao: „Znojim li se mnogo?“ Kada bi se moj stari tako nasmejao, niko ne bi odoleo a da se i sam ne nasmeje. Nastavljali bismo da trčimo pravo prema planinama i onda bi moj stari doviknuo: „Hej, Džo!“ i dok bih se osvrnuo on bi već sedeo pod drvetom, sa peškirom oko vrata, koji mu je pre toga bio obavijen oko pojasa.

Ja bih se vratio i seo pored njega, a onda bi on izvukao konopac iz džepa i počeo na suncu da skače preko konopca dok mu je znoj curio niz lice; skakao bi tako po beloju prašini po kojoj je konopac ravnomerno lupkao, a sunce je sve jače peklo i on je sve upornije skakao gore-dole po putu. Znate, bilo je to pravo zadovoljstvo posmatrati moga starog kako preskače konopac. Umeo je da ga brzo okreće u kovitlac, ili da ga lagano i vešto vrti. Kažem vam, trebalo

je samo da vidite kako bi se ponekad oni doseljenici sa Juga zapanjeno upiljili u nas idući u grad i koračajući uz krupne bele volove koji su vukli kola. Izraz njihovog lica kazivao je kako misle da je moj stari sigurno neki ludak. On bi počeo da vitla konopcem sve dok oni ne bi zastali kao ukopani i posmatrali ga, a zatim bi pucnuli jezikom, ošinuli volove i opet krenuli.

Kad bih tako sedeo i posmatrao ga kako na onom toplom suncu vežba preskačući konopac osećao bih koliko ga mnogo volim. Odista je bio vesela dobričina; vežbao je tako uporno i redovno završavao brzim preskokom od kojeg bi mu znoj u kapljicama izbio po celom licu, a onda bi okačio konopac o drvo, prišao i seo na zemlju pored mene, naslonivši se leđima o drvo, sa peškirom i džemperom obavijenim oko vrata.

„Odista je đavolski teško smanjiti težinu, Džo“, govorio bi, naslonio se i zatvorio oči i dugo i duboko udisao, „nije to isto kao kada je čovek sasvim mlad.“ Onda bi ustao i pre no što bi počeo da se rashlađuje trčali bismo natrag do štala. Na taj način održavao je svoju težinu. Brinuo se sve vreme. Većina džokeja može prosto po želji da skine težinu. Jedan džokej izgubi otprilike oko kilogram svaki put kad jaše, ali moj stari kao da je bio sav spečen i nije mogao da smanji svoje kilograme bez ovog trčanja.

Sećam se kako je jednom u San Siru neki mali doseljenik, Regoli, koji je jahao za štalu Buzoni, pošao od padoka i uputio se ka baru da popije nešto hladno, lupkajući korbačem po čizmama, pošto se tek bio izmerio, a moj stari je takođe bio unutra da bi se izmerio i izašao je, noseći sedlo preko ruke, umoran, crven u licu, suviše krupan za svoj svileni džokejski dres; zastao je posmatrajući mladog Regolija koji je stajao uz kiosk gde se prodavalo piće, onako svež i mladolik, a ja rekoh: „Šta se desilo, tata?“ jer sam pomislio da ga je Regoli udario ili da se nešto drugo desilo, a on je samo pogledao Regolija i rekao: „Oh, do đavola sa svim tim“, i onda se uputio u svlačionicu.

E pa, sve bi bilo u redu, možda, da smo i dalje ostali u Milanu i da je jahao u Milanu i Torinu, jer, ako je ikada bilo dobrih i lakih trkališta, to su bila trkališta u ova dva grada. „To ti je prosto pesma, Džo“, govorio je moj stari kada je sjahao u boks pobjednika posle jedne trke za koju su ostali smatrali da je bila đavolski teška trka sa preponama. Jednom sam ga upitao da li je jahanje teško. „Ova se staza sama jaše. Brzina je ta koja čini preskakanje prepona opasnim, Džo. Mi. međutim, ovde uopšte ne jašemo brzo, a ni prepone isto tako nisu rđave. Ali uvek je brzina — a ne prepone — ta koja stvara nesreće.“

Trkalište u San Siru bilo je najbolje koje sam ikada video, ali moj stari je govorio da je to bio pasji život. Trebalo je ići i vraćati se između Mirafijora i

San Sira i jahati gotovo svaki dan u nedelji i putovati svake druge noći vozom.

I ja sam isto tako ludovao za konjima. Ima neke uzbudljive čari u tome kad oni izađu i pođu stazom do starta. U tome kako poigravaju i izgledaju kao sapeti, a džokej ih čvrsto drži, i nekad i popušta malo uzdu, i pušta ih da malo potrče stazom. A onda. kad bi se našli na startu, zahvatilo bi me još jače uzbuđenje. Naročito u San Siru, sa onom velikom zelenom trkališnom stazom i planinama u daljini i onim debelim starterom i njegovim velikim bičem i džokejima koji poravnavaju konje, a onda se startna mašina diže i zvono počinje da odjekuje i oni svi kreću u gomili, a zatim pojedini konji počinju da se izdvajaju. Znaete kako to izgleda kad grupa konja jurne sa starta. Ako se nalazite gore na tribini, sa durbinom, jedino što vidite to je kako pohrle, a onda zvono počinje da zvoni i čoveku se čini kao da zvoni hiljadama godina, a zatim oni prolaze strelovito grabeći kroz krivinu. Za mene nikada nije postojalo ništa lepše od ovoga.

Ali jednoga dana, dok je oblačio svoje ulično odelo u džokejskoj svlačionici, moj stari reče: „Nijedan od ovih konja nije pravi konj, Džo. U Parizu bi pobili tu gomilu raga zbog njihovih koža i kopita.“ Bilo je to onoga dana kada je pobedio i dobio Premio Commercio na Lantorni, izbivši sa njom poslednjih sto metara tako naglo na čelo kao kada se izvadi čep iz boce.

Odmah posle nagrade Premio Commercio krenuli smo i napustili Italiju. Moj stari i Holbruk i neki debeljko u slamnom šeširu koji je neprestano brisao lice maramicom, prepirali su se zbog nečega za stolom u Galeriji. Govorili su francuski i njih dvojica su napadali mog starog zbog nečega. Naposletku on je uopšte prestao da govori i samo je sedeo gledajući u Holbruka, a njih dvojica su stalno navaljivali na njega, i prvo je govorio jedan, a zatim drugi, a onaj debeljko je neprekidno upadao u reč Holbruku.

„Hoćeš li da odeš i kupiš mi *Sportsmen*, Džo?“ reče moj stari i pruži mi nekoliko soldi, ne skidajući pogled sa Holbruka.

Tako izađoh iz Galerije i pređoh ulicu ispred Skale i kupih sportski list, onda se vratih i stadoh malo podalje jer nisam hteo da smetam u razgovoru, a moj stari je sedeo u stolici, gledajući u kafu i igrajući se kašičicom, dok su Holbruk i onaj debeljko stajali, i debeljko je brisao znoj sa lica i tresao glavom. I ja priđoh, a moj stari se držao kao da njih dvojica uopšte nisu prisutni i reče: „Hoćeš li sladoled, Džo?“ Holbruk pogleda u mog starog i izusti lagano i razgovetno: „Ti, kurvin sine“, a onda on i debeljko izađoše probijajući se između stolova.

Moj stari je sedeo za stolom i pokušavao da se nasmeši na mene, ali lice

mu je bilo bledo i izgledalo je da mu je veoma rđavo, i ja se uplaših i osetih zebnju u srcu jer sam znao da se nešto moralo desiti i nisam shvatao kako je neko mogao da nazove moga staroga kurvinim sinom i da to prođe bez posledica. Moj stari otvori *Sportsmen* i neko vreme pažljivo je proučavao podatke o preponskim trkama, a onda reče: „Mora čovek da proguta mnoge stvari na ovome svetu, Džo.“ Posle tri dana zasvagda smo napustili Milano i vozom preko Torina otputovali za Pariz, pošto smo prethodno na licitaciji, ispred Tarnerovih štala, prodali sve one stvari koje nismo mogli da stavimo u sanduk i kofer.

Stigli smo u Pariz rano ujutru na neku dugačku prljavu stanicu za koju mi je stari rekao da je Gare de Lyon. Pariz je posle Milana izgledao užasno velik grad. U Milanu se čini da svako ide nekuda i svi tramvaji jure nekuda i nikada ne dolazi do meteža, ali u Parizu sve je bilo nekako zamršeno i niko da to uredi kako valja. Ipak sam ga zavoleo, mada delimično i stoga što kažu da se tu nalaze najbolja trkališta na svetu. Izgledalo je kao da je upravo to što sve pokreće i jedina stvar na koju čovek može uvek računati to je da će svakoga dana autobusi voziti iz grada svojim linijama probijajući se kroz sav taj gradski metež pravo do trkališta. U samoj stvari nikada nisam dobro upoznao Pariz zato što sam dolazio u Pariz samo jedanput ili dvaput nedeljno sa starim iz Mezona i on je uvek sedeo u Cafe de la Paix na onoj strani pored Opere, sa ostalom džokejskom družinom iz Mezona, i mislim da je to jedan od najživljih delova grada. Ali, recite, ne nalazite li da je to čudno što jedan tako veliki grad kao Pariz nema Galeriju?

Dakle, otišli smo iz Pariza da živimo u Mezon-Lafitu, gde gotovo svako stanuje, izuzev grupe džokeja u Šantijiu, kod gospođe Mejer koja je držala pansion. Mezon je skoro najprijatnije mesto za život koje sam ikada video u celom svom životu. Sam gradić nije toliko naročito privlačan, ali ima jezero i divnu šumu u koju smo obično odlazili da dokoličimo po čitav bogovetni dan, nas nekolicina dečaka, a moj stari mi je napravio praćku i mi smo lovili mnoge ptice tom praćkom, ali najlepša koju smo ulovili bila je jedna svraka. Jednoga dana Dik Atkinson je pogodio praćkom zeca i mi smo ga stavili ispod drveta, a onda posedali unaokolo, a Dik je imao cigarete kad, odjednom, zec poskoči i jurnu u žbunje, a mi smo ga gonili ali nismo mogli da ga pronađemo. Gospođe, što smo se divno zabavljali u Mezonu! Gospođa Mejer mi je obično izjutra davala ručak i ja bih po čitav dan provodio napolju. Brzo sam naučio da govorim francuski. To je lak jezik.

Čim smo stigli u Mezon, moj stari je pisao u Milano za svoju dozvolu i bio je prilično zabrinut dok nije stigla. Obično je sedeo kod Cafe de Paris u Mezonu sa svojim društvom; bilo je tu mnogo ljudi koje je poznao iz

vremena kad je jahao u Parizu, pre rata, i živeo u Mezonu, a bilo je i dosta vremena da se posedi u kafani pošto se rad oko jedne trkačke štale, za džokeje, završava oko devet časova ujutru. Izvode prvu grupu konja iz štale da malo progalopiraju u pet i trideset ujutru, a sa drugom grupom izjahuju oko osam časova. To znači da treba rano ustati i isto tako rano leći. Ako neki džokej jaše za nekoga, on ne može da se provodi i opija po kafanama pošto trener uvek motri na njega, ako je mlad; a ako nije mlad, on sam o sebi vodi računa. Stoga, ako neki džokej ne radi, on uglavnom sedi u Cafe de Paris sa svojim društvom, a svi mogu da sede po dva-tri sata uz jedno piće kao što je verovatno sa kiselom vodom i da razgovaraju i pričaju doživljaje i igraju bilijar, a to je kao neka vrsta kluba ili Galerije u Milanu. Samo to u stvari nije kao prava Galerija jer svi tu stalno prolaze i svu tu sede za stolovima.

Elem, moj stari je primio u redu svoju dozvolu. Poslali su mu je poštom bez ijedne jedine propratne reči, i on je nekoliko puta jahao: Amijen, trke na severu Francuske i tome slično, ali izgleda da nije dobijao nikakvu ponudu za stalno upošljavanje. Znači, svi su ga voleli i kad god bih navratio u Cafe oko podne, uvek bih tu zaticao nekoga kako sedi sa njim i pije jer moj stari nije bio tvrde ruke kao većina onih džokeja koji su svoj prvi dolar zaradili jašući za vreme Svetske izložbe u Sent Luisu hiljadu devetsto četvrte godine. Tako je moj stari govorio zadirkujući Džordža Bernsa. Ali, kao da su svi izbegavali da angažuju mog oca da jaše, tako se bar činilo.

Svakoga dana, kad god bi konji trčali, odlazili smo kolima iz Mezona na trkalište i to je predstavljalo najveće uživanje. Bio sam radostan kad bi se konji vratili iz Dovila i kad bi nastupilo leto. Čak iako je to značilo da više nema lenčarenja po šumama pošto bismo se tada odvozili u Angijen, ili Tremblej, ili Sen Klu, i posmatrali trke iz trenerske i džokejske lože. Nesumnjivo da sam mnogo naučio o konjskim trkama odlazeći na trkalište sa ovim društvom, i veliko je uživanje bilo odlaziti tako svakodnevno.

Sećam se jedne trke u Sen Kluu. Bila je to velika trka sa nagradom od dvesta hiljada franaka, sa sedam prijavljenih ergela i sa Kzarom koji je bio veliki favorit. Otišao sam do padoka sa mojim starim da razgledamo konje, a takve konje sigurno nikada niste videli. Taj Kzar je krupan veliki riđan koji prosto izgleda kao da leti. Nikada nisam video takvog konja. Vodali su ga po padoku povijene glave, a kada je prošao pored mene, lepo osetih kako mi se srce steže od uzbuđenja, toliko je bio divan. Nikada nije postojao tako divan, vitak, izvanredno građen trkački konj. Išao je po padoku bacajući noge tako lepo i pažljivo i kretao se lako kao da je znao kako treba da se drži, i nije se trzao, ni propinjao, ni divljao, kao što vidate da to čine oni konji koji su pod dopingom. Gužva je bila tako velika da nisam mogao ponovo da ga celog

vidim, sem njegovih nogu kako se kreću i malo dlake *riđe* boje, a moj se stari probijao kroz gomilu i ja sam ga pratio sve do svlačionice za džokeje tamo iza šumice, a i tu se tako isto okupilo veliko mnoštvo sveta, ali čovek na vratima sa derbi šešikom dade glavom znak mome starome i mi uđosmo, a unutra su svi sedeli naokolo i oblačili se i navlačili džokejske bluze preko glave, obuvali čizme, i tu je bila zapara i mirisalo je na znoj i razne masti za trljanje, a napolju je bila gomila sveta koji je virio unutra.

Moj stari priđe i sede pored Džordža Gardnera koji je navlačio čakšire i reče: „Kako stoje stvari, Džordže?“ sasvim običnim glasom zato što ništa ne bi koristilo da ga okolišno ispituje, pošto je Džordž ili mogao ili nije mogao da mu to kaže.

„On neće pobediti“, reče Džordž veoma tiho, naginjući se i zakopčavajući nogavice svojih čakšira.

„Ko će?“ upita moj stari priklanjajući sasvim blizu glavu uz njega da niko ne bi čuo.

„Kirkubin“, reče Džordž, „i, ako pobedi, sačuvaj mi nekoliko tiketa.“

Moj stari reče nešto Džordžu sasvim običnim glasom, a Džordž odgovori šaljivim tonom: „Nemoj nikada ni na šta da se kladiš, kažem ti“, i mi se progurasmo kroz svu onu gomilu koja je virila unutra i odosmo do automata za kladenje tiketima od po sto franaka. Znao sam da se sprema nešto krupno jer je baš Džordž jahao Kzara. Usput moj stari uze jednu od onih žutih lista na kojoj su bili upisani totalizatori i Kzar je donosio samo pet za deset, Cefisidot je bio sledeći sa tri prema jedan, a peti dole na listi bio je Kirkubin sa osam prema jedan. Moj stari uloži pet hiljada franaka na Kirkubina, kladeći se u pobedu, i stavi hiljadu franaka da će se plasirati za nagradu, i mi zaobidosmo veliku tribinu da bismo se popeli uza stepenice i zauzeli mesto odakle možemo dobro da pratimo trku.

Bili smo veoma zbijeni u toj gužvi i prvo je izašao neki čovek u dugačkom kaputu sa sivim cilindrom na glavi i savijenim korbačem u ruci, a zatim su izlazili konji jedan za drugim, sa džokejima u sedlu, a sa svake strane po jedan momak iz konjušnice pridržavao je uzdu i išao uz konje, prateći onog starog čoveka. Taj krupni riđan Kzar izašao je prvi. Nije izgledao tako velik kada biste ga u prvi mah ugledali, sve dok ne biste zapazili one njegove dugačke noge, njegovo dobro građeno telo i način na koji se kreće. Gospode, takvog konja ja još nikada nisam video! Džordž Gardner ga je jahao i išli su lagano iza onog starog čoveka sa sivim cilindrom koji je koračao kao da je ceremonijal-majstor u cirkusu. Iza Kzara, koji se lako kretao i zlatasto presijavao na suncu, nalazio se jedan lep vranac divne glave koga je jahao

Tomi Arčibald; a za vranцем kretao se niz od još pet konja koji su svi stupali lagano u povorci kraj svečane tribine i mesta gde se vrši merenje džokeja. Moj stari reče da je taj vranac Kirkubin i ja ga dobro odmerih pogledom i to je odista bio lep konj, ali uopšte nije mogao da se uporedi sa Kzarom.

Svi su pozdravljali Kzara kad je prolazio i stvarno je bio jedan od najlepših konja. Povorka prođe u krug sa desne strane travnjaka, a onda se vrati do bližeg kraja staze i onaj ceremonijal-majstor naredi konjovocima da puste konje redom jednog za drugim da bi mogli da progalopiraju kraj tribina, idući ka startu, i da na taj način svako može dobro da vidi konje. Taman što su stigli do starta a gong odjeknu i mogli ste da ih vidite tamo daleko na stazi kako kreću u gomili i kako zaokreću na prvoj okuci, izgledajući kao oni dečji olovni konjići. Posmatrao sam ih kroz durbin i Kzar je bio dosta pozadi, a jedan zelenko je vodio. Uleteše u okuku i prodoše je i onda protutnjaše uz topot, i Kzar je bio dosta zaostao kad su prošli pored nas, a onaj Kirkubin se nalazio na čelu i brzo je grabio napred. Gospode, strašno je to kad prolete pored vas a onda morate da ih posmatrate kako se udaljuju i postaju sve manji i manji, a tada se svi zbiju na okuci i zatim izbiju na ravnu stazu, a vi osetite neodoljivu želju da grdite i psujete što gore znate. Najzad su oprtrčali poslednji krug i izleteli na ravnu stazu, a Kirkubin je vodio daleko ispred ostalih. Svi su bili zbunjeni i izgovarali reč „Kzar“ nekako bolećivo, i konji su se uz topot trkom približavali stazi, a onda nešto izlete iz gomile pravo u moj durbin kao neka riđa pruga sa konjskom glavom i svi počеше da kliču „Kzar“ kao da su s uma sišli. Kzar je izbijao napred brže no što sam ikada bilo koga video u životu i sve je više sustizao Kirkubina koji je trčao brže od bilo kojeg vranca i koga je džokej iz sve snage šibao korbačem i, za trenutak, bili su tačno poravnati glava uz glavu, ali je izgledalo da Kzar trči dva puta brže zbog onih dugačkih skokova i ispružene glave — ali upravo dok su tako trčali glavu uz glavu prošli su kroz cilj, a kada se na tabli totalizatora pojaviše brojevi prvi je bio broj 2, a to je značilo da je Kirkubin pobedio.

Osećao sam se nekako mučno i sav sam drhtao, a onda se svi nađosmo zbijeni u ljudskoj masi koja je silazila niz stepenice da bi stala pred table na kojima će objaviti koliko je Kirkubin doneo. Istinu da kažem, posmatrajući trku sasvim sam bio zaboravio koliko je moj stari uložio kladeći se na Kirkubina. Toliko sam žarko želeo da Kzar pobedi. Ali sada kada je sve prošlo bilo je prijatno znati da smo se kladili na porednika.

„Zar ovo nije bila sjajna trka, tata?“ rekoh mu.

Pogledao me je nekako čudno, sa onim zabačenim derbi šeširom na glavi. „Džordž Gardner je sjajan džokej, odista“, reče on. „Stvarno treba biti veliki džokej da se zadrži ovaj Kzar da ne pobedi.“

Naravno, znao sam za sve vreme da je tu bilo nešto čudno. Međutim, kada je moj stari rekao to tako neposredno, to mi je pokvarilo svako uživanje i više nisam osećao nikakvu radost čak ni onda kada su istakli na tabli brojeve i zvono objavilo da počinje isplaćivanje, i mi videli da je Kirkubin doneo 67,50 za deset. Svi naokolo uzvikivali su „Siroti Kzar! Siroti Kzar!“ A ja tada pozeleah da sam džokej i da sam ja mogao da ga jašem umesto onog kučkinog sina. I bilo je čudno što sam o Džordžu Gardneru mislio kao o kučkinom sinu jer sam ga oduvek voleo, a osim toga on nam je rekao ko će biti pobednik, ali ja ipak mislim da je on kučkin sin.

Moj stari je imao mnogo para posle te trke i počeo je češće da odlazi u Pariz. Ako su se trke održavale u Trembleju, zatražio bi da ga dovezu do grada kad su se vraćali u Mezon, i onda bismo on i ja sedeli pred Cafe de la Paix i posmatrali svet kako prolazi. Zanimljivo je tu sedeti. Čitave bujice sveta tu prolaze i razni ljudi vam prilaze i nude mnoge stvari na prodaju, i ja sam voleo da sedim tu sa svojim starim. Tada smo se najlepše provodili. Nailazili bi ljudi koji su nudili one smešne zečeve što su skakali kada pritisnete dugmence, i prilazili bi našem stolu, a moj stari bi se šalio sa njima. Govorio je francuski isto kao i engleski, a svi ti ljudi su ga poznavali jer ste uvek mogli da prepoznate džokeja — a osim toga mi smo uvek sedeli za istim stolom i navikli su da nas tu viđaju. Bilo je tu tipova koji su prodavali knjige o polnom životu, a devojke su prodavale jaja od gume iz kojih bi, kad ih pritisnete, iskočio petao, a jedan starac, sav kao da su ga moljci izjeli, prolazio je sa razglednicama Pariza, nudeći ih svakome i, naravno, niko ih nikada nije kupovao, a onda bi se on vraćao i pokazivao ispod te hrpe razglednica druge nepristojne slike i mnogi ljudi bi ih razgledali i kupovali.

Gospode, prisećam se onog čudnog sveta koji je obično tuda prolazio. Kad bi došlo vreme večere, devojke bi tražile nekoga da ih povede na večeru i obraćale bi se i mome starome, a on bi zbijao šale sa njima na francuskom i one bi me pomilovale po glavi i odlazile. Jednom je za susednim stolom sedela neka Amerikanka sa svojom kćerkom i obe su jele sladoled, a ja sam stalno gledao u devojčicu koja je veoma lepo izgledala i smeškao se na nju, a i ona se osmehivala na mene, ali sve se svršilo samo na tome, jer iako sam svaki dan gledao ne bih li spazio njenu majku i nju i izmislio na koji ću joj se način obratiti, i pitao se da li ću se sa njom upoznati, i da li bi je njena majka pustila da je povedem u Otej ili u Tremblej, nikada ih više nisam video. Samo ipak mislim da to ništa ne bi koristilo jer kad na to sada pomislim prisećam se da sam smatrao kako je najbolji način da joj se približim da joj kažem: „Izvinite, ali možda mogu da vam kažem ko će danas biti pobednik u Angijenu“, i na kraju krajeva možda bi ona pomislila da sam plaćen da

mamim mušterije a ne da sam stvarno pokušavao da joj kažem ko će biti pobjednik.

Sedeli bismo tako u Cafe de la Paix moj stari i ja, i objašnjavali se s konobarom, pošto je moj stari pio viski koji staje pet franaka, a to je značilo da je trebalo dati dobru napojnicu kada se na kraju prebroje tanjirići. Moj stari je pio više no ikada ranije, ali sada nije uopšte učestvovao u trkama, a osim toga tvrdio je da mu viski smanjuje težinu. Međutim, ja sam zapazio da on, naprotiv, samo dobija u težini. Odvojio se od svoje stare družine iz Mezona i izgledalo je da je jedino voleo da sa mnom sedi tako na bulevarima. Ipak je svaki dan ulagao novac na kladjenje. Bio bi nekako neraspoložen posle zadnje trke ako bi toga dana izgubio, ali čim bismo seli za naš sto i on ispio svoj prvi viski opet bi se osetio prijatno.

Moj stari bi čitao *Paris-Sport* i pogledao u mene i onda rekao: „Gde ti je devojka, Džo?“ da bi me zadirkivao zato što sam mu ispričao o devojčici koja je onoga dana sedela za susednim stolom, a ja bih pocrveneo, ali sam voleo kada me je zbog nje zadirkivao. To mi je prijalo. „Samo ti dobro motri, Džo“, rekao bi, „vратиće se ona.“

Zapitkivao bi me o nekim stvarima i pojedini moji odgovori naterivali bi ga u smeh. Onda bi on započinjao da priča o raznim stvarima. O tome kako je jahao na trkalištima dole u Egiptu, ili u Sen Moricu, na ledu, pre no što je moja majka umrla, ili kako su za vreme rata održavali redovne trke na jugu Francuske, bez ikakve nagrade ili kladjenja ili mase sveta ili bilo čega, samo da bi se konji održavali u formi. O redovnim trkama sa džokejima koji su dušu isterivali konjima. Gospode, bio sam u stanju da satima slušam moga staroga kako priča, naročito kada bi popio koju čašicu. Pričao bi mi o vremenu kada je bio dečak u Kentakiju i išao u lov na rakune, i o nekadašnjim danima u Sjedinjenim Državama pre no što je sve tamo zahvatila kriza. Govorio bi: „Džo, kad budemo zaradili dobre pare, vратиćeš se u Sjedinjene Države i tamo ćeš se školovati.“

„Zašto moram da se vratim tamo u školu kada je tamo sve upropastila kriza?“ upitao bih ga.

„To je drugo“, rekao bi on, pozvao konobara i platio čitavu hrpu tanjirića, a onda bismo uzeli taksi do stanice Sen Lazar i ušli u voz za Mezon.

Jednoga dana u Oteju, posle preponske trke kada su konji koji su u njoj učestvovali bili izloženi prodaji, moj stari otkupi pobjednika za trideset hiljada franaka. Morao je prvo malo da licitira da bi ga dobio, ali najzad je štala prodala konja, i moj stari je već za nedelju dana dobio dozvolu za konja i odobrenje za boju dresa. Gospode, osećao sam se tako ponosan kad je moj

stari postao vlasnik. Udesio je da konja prime u štalu Čarlsa Drejka i prestao je da odlazi u Pariz, ponovo je započeo da trči i da se opet znoji, a on i ja smo bili jedino osoblje u štali. Naš konj se zvao Džilford, poreklom je bio iz Irske, i bio je lep i dobar skakač. Moj stari je smatrao da će to biti unosan posao ako on lično trenira i jaše našeg konja. Veoma sam se ponosio zbog svega toga i smatrao sam da je Džilford dobar konj kao Kzar. Bio je to dobar, solidan skakač, dorat, veoma brz na ravnoj stazi ako ste to od njega zahtevali, a bio je isto tako i veoma lep konj.

O, koliko sam ga voleo! Kad je prvi put učestvovao u trci sa mojim starim u sedlu. stigao je treći u preponskoj trci, a kada je moj stari sjašio sa njega u boksu, sav znojav i srećan, i otišao da se izmeri, osećao sam se zbog njega toliko ponosan kao da je to bila prva trka u kojoj je dobio nagradu. Znate, kad čovek dugo vremena ne jaše, prosto ne možete da poverujete da je ikada jahao. Sada je čitava stvar izgledala drugačija jer tamo dole u Milanu čak ni velike trke izgleda nisu uzbuđivale moga staroga; ako bi pobedio, nikada se nije zbog toga radovao niti pokazivao neko raspoloženje; a sada sam ja jedva mogao da zaspim te noći uoči trke, i znao sam da je i moj stari isto tako uzbuđen, mada to nije pokazivao. Kad čovek jaše za svoj račun to je onda nešto sasvim drugo.

Drugi put Džilford i moj stari učestvovali su jedne kišne nedelje u Oteju u trci Prix de Marat, u preponskoj trci od 4.500 metara. Čim je izašao na stazu, ja se popeh na tribinu sa novim durbinom koji mi je moj stari kupio da ih posmatram. Startovali su na udeljenom kraju trkališta i prilikom starta bilo je nekih neprilika. Neki konj sa okruglim naočnjacima pravio je veliku gužvu i propinjao se i oborio jednom startnu mašinu, ali ja sam mogao da vidim moga staroga u našem crnom dresu, sa belim krstom i crnom kapom, kako sedi na Džilfordu i tapše ga rukom. Onda svi krenuše u jednom skoku i iščezoše iz vida tamo iza drveća, a gong je besomučno zvonio i šalteri na kladionicama za vezano kladenje počeli su da se zatvaraju. Gospode, bio sam tako uzbuđen, plašio sam se da ih gledam, ali sam upravio dogled na mesto gde treba da izbiju iza drveća; onda se oni ukazaše i stari crni dres bio je treći i svi preleteše preko prepona kao ptice. Onda se oni opet izgubiše iz vida, a zatim opet uz topot naleteše i spustiše se niz brdo, i svi su lepo i bez teškoća i lako u grupi preskočili preponu i onda se udaljivali od nas u grupi. Izgledalo je da bi čovek prosto mogao da korača po njihovim leđima toliko su bili zbijeni i tako su glatko išli. Tada su preskočili veliku dvostruku preponu sa jarkom i jedan konj pade. Nisam mogao da vidim ko je to pao, ali za časak konj se podiže i poče da galopira sam, a oni su, još uvek onako zbijeni, jurili skrenuvši dugom levom okukom na ravnu stazu. Preskočili su preponu u

vidu kamenog zida i spustili se onako zbijeni na stazu prema velikom jarku sa vodom koji se nalazio tačno ispred tribina. Video sam ih kako nailaze i povicima sam bodrio svoga starog kad je prolazio, i on je vodio otprilike za jednu dužinu i jahao na čelu, lagan kao majmun, i sada su se približavali jarku sa vodom. Preskočili su u grupi visoku živu ogradu ispred jarka sa vodom, a onda dođe do sudara i dva konja skrenuše u stranu i nastaviše da jure, a ostala trojica padoše jedan preko drugog na gomilu. Nisam nigde mogao da vidim svoga staroga. Jedan konj se podiže na noge i džokej ga uhvati za uzdu, uzjaha ga i nastavi, udarajući ga korbačem, da trči dalje. Drugi konj se prope i otrča sam, trzajući glavom i galopirajući dok mu je uzda visila, a džokej se otetura na drugu stranu staze prema ogradi trkališta. Tada se Džilford prevrte na stranu i, zbacivši moga starog, podiže se i poče da juri na tri noge dok mu je prednje kopito visilo, a tamo je ležao moj stari opružen na travi, lica okrenutog uvis, i krv mu je tekla niz slepoočnice. Strčah niz tribinu i progurah se kroz gomilu sveta i stigoh do ograde, a jedan policajac me uhvati i zadrža me, a dva krupna čoveka sa nosilima odoše po mog starog; tamo na drugoj strani trkališta videh tri konja kako trče jedan za drugim, izlazeći iza drveća, i preskaču preponu.

Moj stari je bio mrtav kad su ga uneli, i dok je lekar osluškivao njegovo srce pomoću neke sprave koju je zadenuo u uši, čuh kako se razleže pucanj dole na stazi što je značilo da su ubili Džilforda. Legao sam pored svoga staroga kad su unosili nosila u ambulantu, i držao sam se za nosila i plakao, a on je izgledao tako bled i nepomičan i tako užasno mrtav, a ja nisam mogao da se oslobodim pomisli da iako je moj stari mrtav možda nisu morali da ubiju Džilforda. Možda bi njegovo kopito prezdravilo. Ne znam. Toliko sam mnogo voleo svoga staroga.

Onda nekoliko ljudi udoše i jedan od njih me potapša po leđima, zatim priđe i pogleda moga staroga, a potom skide čaršav s kreveta i prekri ga njime; neki drugi je telefonirao na francuskom da pošalju kola za hitnu pomoć da ga odnesu u Mezon. A ja nisam mogao da prestanem da plačem, da kukam i da se gušim od suza, a Džordž Gardner uđe i sede pored mene na pod i zagrlji me i reče: „Hajde, Džo, dečko moj, ustani da pođemo i sačekamo kola za hitnu pomoć.“

Džordž i ja odosmo do kapije, i ja sam pokušavao da prestanem da plačem, a Džordž mi obrisa lice svojom maramicom, i povukosmo se malo unazad dok je masa sveta izlazila kroz kapiju, i dok smo čekali da gomila prođe kroz kapiju, dva čoveka zastadoše blizu nas, a jedan od njih je prebrojavao čitavu hrpu tiketa i rekao: „E pa, Batler je dobio ono što je i zaslužio.“

Drugi čovek reče: „Ne dajem ja ni prebijene pare za to što mu se tako

desilo, hulji. Kako je radio tako je i prošao.“ „I ja bih rekao da je to zaslužio“, reče drugi čovek i podeli svežanj tiketa nadvoje.

Džordž Gardner pogleda u mene da vidi da li sam čuo, a ja sam sve to čuo, i onda mi on reče: „Nemoj da slušaš šta ove budale govore, Džo. Tvoj stari je bio sjajan čovek.“

Ali ja ne znam. Izgleda mi, kad se samo okome na nekog čoveka, onda od njega ne ostane ništa.

HEMINGVEJEVO NEPRISTAJANJE NA PORAZ

Ernest Hemingvej (1899-1961), nesumnjivo najslavniji američki književnik prve polovine i sredine dvadesetog veka i najznačajniji predstavnik tzv. izgubljene generacije američkih pisaca koji su posle Prvog svetskog rata dugo živeli u Evropi, među čitaocima je mnogo poznatiji kao romansijer nego kao pripovedač. Književna kritika, međutim, smatra da je Hemingvej upravo u pripovetkama svoju snažnu, neposrednu i istovremeno latentnu lirsku viziju sveta iskazao na estetski mnogo adekvatniji način nego u romanima. To se pogotovo s pravom može tvrditi ako se korpusu njegovih pripovedaka doda i delo *Starac i more*, koje se po obliku nalazi između kratkog romana i duže pripovetke.

Iako je dobijanjem Nobelove nagrade za književnost 1954. godine upravo za knjigu *Starac i more*, simboličnu povest o neprestanom, naizgled uzaludnom čovekovom nastojanju da pobedi prolaznost i da se sačuva od poraza i tragedije, Hemingvej konačno potvrdio reputaciju velikog svetskog pisca, on je već svojim ranijim književnim delom tu reputaciju odavno stekao u najširim čitalačkim i književnim krugovima. Povećanoj popularnosti ovog autora umnogome su doprineli i veoma uspeli filmovi snimani prema njegovim romanima i pripovetkama, *Sunce se ponovo rađa*, *Zbogom oružje*, *Za kim zvona zvone*, kao i *Snegovi Kilimandžara*, njegova nepredvidiva ličnost i bogat, sadržajan i pustolovan život, vrlo često projektovan i u sadržinu njegovih književnih ostvarenja. Hemingvejeva potreba za dinamičnim životom bila je u mladosti tako velika da je krajem Prvog svetskog rata on sam američkoj vojnoj komisiji dao pogrešan podatak da je godinu dana stariji, samo da bi kao dobrovoljac mogao da bude primljen u vojsku i da ode na italijanski front. (Otuda se u nekim njegovim knjigama, u pregledima književnosti i u enciklopedijama kao godina njegovog rođenja često pominje 1898. a ne prava, 1899. godina.)

Bogato Hemingvejevo životno iskustvo, njegovo aktivističko viđenje sveta i neposrednog života i njegovo moderno shvatanje proznog rukopisa, na različite načine se reflektovalo u njegovim romanima i pripovetkama. Ono se najviše oseća u njihovom sadržinskom sloju i u obuhvaćenom egzistencijalnom prostoru, zatim u stvaranju specifičnih književnih likova i

njihovih međusobnih odnosa i načina komuniciranja, a na izvestan način i u obliku i stilu njegovih ostvarenja. Karakteristične teme svoje proze Hemingvej je pronalazio u sredini i prostoru koje je sam veoma dobro poznao, u svom zavičaju, na mičigenskim jezerima i rekama, u šumama i poljima koje je zavoleo u detinjstvu, zatim na ratištima Italije, Grčke, Turske, Španije, Francuske, na lovištima u Africi i u iskušenjima na moru kraj obala Floride i Kube. U njegovim pripovetkama teme ljubavi, nasilja, smrti, čovekove borbe za samopotvrđivanje i za osmišljavanje života nisu međutim davane oponašanjem neposrednog životnog toka i oblika, kako bi se moglo očekivati s obzirom na snažnu autobiografsku notu u njima, već u obliku jedne moderne narativne stilizacije, u kojoj se vrlo često sugestija, simbol, eliptični izraz, odsustvo suvišnih eksplikacija i komentara, i ukazivanje na suštinske elemente postojanja i odnosa među ljudima, predstavljaju sažetim pripovedačkim oblikom i stilom, naizgled suviše jednostavnim i direktnim, a u suštini vrlo složenim, mnogoznačnim i izuzetno funkcionalnim. Zahvaljujući takvim narativnim sredstvima, osnovne životne preokupacije i vizija sveta književnih junaka u njegovim pripovetkama nisu opterećene nepotrebnim detaljima, nijansama, opisima banalnosti konkretnog sveta, kao i drugim, manje narativnim književnim materijalom. Snažan psihološki doživljaj književnih junaka, koji je u podtekstu mnogih situacija o kojima se govori u ovim pričama, iskazuje se indirektnim književnim sredstvima, dijalogom, koji je inače veoma dobar u celokupnoj Hemingvejevoj prozi i značajan elemenat njene strukture, eliptičnim naznakama, retrospektivnim slikama, lirskom sugestijom, dramskom tenzijom i drugim oblicima dinamizacije narativnog teksta. To se pogotovo dobro vidi u poznatom ciklusu priča o Niku Adamsu, koji predstavlja literarnu transpoziciju najdubljih Hemingvejevih autobiografskih iskustava, ali i u mnogim drugim pričama u kojima se iskazuje specifična hemingvejevska, istovremeno lirska i naturalistička vizija sveta.

Kao energičan zagovornik životne spontanosti i dinamike, Hemingvej je i u svoje književne likove projektovao slične osobine. Zato se oni kreću u krugu određenog, ne naročito velikog broja opštih i suštinskih životnih situacija i potreba. Oni se u njima bore za potvrđivanje vlastite ličnosti u neposrednoj stvarnosti i najčešće se suočavaju sa neminovnošću poraza, ali i pored toga i dalje nastavljaju da se otvoreno i svesno susreću sa determinisanim životnim situacijama u ratu, u ljubavi, u lovu, u areni, na ringu, u kojima postoji alternativna mogućnost ili poraza ili pobe. Mnogi junaci njegovih priča i romana rođeni su gubitnici, oni su unapred svesni mogućnosti da neće uspeti u pojedinačnoj borbi i suprotstavljanju

uobičajenim, banalnim i konvencionalnim oblicima i sadržajima postojanja. Zahvaljujući takvoj viziji života i čovekovog mesta u njemu Hemingvej je u potpunosti mogao da ostvari lik gubitnika koji nikad ne pristaje na poraz i smrt, iako su oni sasvim izvesni u svetu nasilja, grubosti i svakodnevnog izneveravanja pojedinačnih čovekovih vizija i snova.

U najboljim i najkarakterističnijim Hemingvejevim pričama koje su ušle u ovaj izbor, kojima bi se svakako mogle dodati još neke, kao što su „Kratki srećni život Frensis Makombera“, „Starac kraj mosta“, „Veoma kratka priča“, „Bregovi kao beli slonovi“, „Posle oluje“, „Očevi i sinovi“ i neke druge, tema poraza i smrti, poraza u ljubavi, u profesiji, tema stvarne ili simbolične smrti u suočavanju sa brutalnom svakodnevicom, i druge, njima srodne teme, međusobno se prepliću, povezuju i spontano proizlaze jedne iz drugih. Hemingvej ih je zapravo video kao zajedničke situacije savremenog čoveka i čoveka uopšte i njegovog agresivnog vremena prepunog izazova i protivurečnosti. Zato su Hemingvejeve pripovetke i bile tako inspirativne mnogim američkim piscima različitih narativnih opredeljenja, i piscima dokumentarne i autobiografske proze, i minimalistima, i zagovornicima tzv. prljavog realizma. One su takođe bile podsticajne i nekim evropskim prozaistima između dva svetska rata i jednom broju srpskih pripovedača koji su se formirali kasnih pedesetih i ranih šezdesetih godina. Hemingvejev jednostavni stil i njegove simbolične životne teme s razlogom su privlačili one naše pisce koji su u neposrednom životu pronalazili svoju osnovnu umetničku inspiraciju.

Marko Nedić

Napomene

[1] Gospodar (na svahili jeziku) – Prim. prev.

[2] Krčma – Prim. prev.

[3] Škola skijanja – Prim. prev.

[4] Trešnjevača – Prim. prev.

[5] Gospođa, gospodarica – Prim. prev.

[6] Vratarka – Prim. prev.

[7] Stanarka – Prim. prev.

[8] Kasapnice u kojoj se prodaje konjsko meso – Prim. prev.

[9] Pijanstvo – Prim. prev.

[10] Policajac – Prim. prev.

[11] Džejms Gilespi Blejn (1830-1893), osnivač Republikanske stranke u državi Mejk, član Kongresa, senator i državni sekretar za vreme Garfilda i Harisona – Prim. prev.

[12] Organ sindikata radnika industrije čelika – Prim. prev.

[13] Četvrti jul – američki nacionalni praznik – Prim. prev.

[14] Skank ili skunk, američki sisar, Mephitis, ili na indijanskom, seganku, veoma neprijatnog mirisa, kao tvor – Prim. prev.

[15] Udata Indijanka – Prim. prev.